

Prof. h.c. Dr. Stefan Sienerth

Cuprins

Mesajul Rectorului Universității „Lucian Blaga” din Sibiu.....	5
Extras din Hotărârea Senatului Universității „Lucian Blaga” din Sibiu	7
Diploma <i>Doctor Honoris Causa</i>	8
Recomandare.....	9
Empfehlung	12
Laudatio.....	15
Date bio-bibliografice	25
Discursul de recepție al domnului dr. Stefan Sienerth	52

Mesajul Rectorului Universității „Lucian Blaga” din Sibiu

Universitatea, una dintre cele mai reprezentative și durabile instituții ale vieții publice, cu un rol profund în spațiul cultural, intelectual și academic, își onorează performanțele și prestigiul personalităților care au contribuit în mod decisiv și semnificativ la dezvoltarea instituțională, asigurarea continuității sau conturarea unei identități distincte în context academic național și internațional.

Într-o lume caracterizată de schimbări profunde și rapide, Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu a reușit să-și consolideze statutul academic printr-o cooperare internațională constantă și complexă. Internaționalizarea și gradul de vizibilitate pe plan local, regional și global reprezintă condiția esențială pentru dezvoltarea strategică și sustenabilă a universității, în societatea actuală bazată pe cunoaștere, comunicare și interconectare.

Acordarea titlului de Doctor Honoris Causa domnului Prof. H.C. Dr. Ștefan SIENERTH, confirmă relevanța și semnificația culturii și cercetării pentru ULBS ca dimensiune esențială a strategiei de dezvoltare, alături de învățare și cercetare.

Domnul Ștefan SIENERTH, un om al locurilor sibiene și un prieten ales al universității, și-a pus amprenta profesională și de cercetare pe proiectele și evenimentele la care a fost inițiator, dar și participant activ în circuitul academic național și internațional din care face parte Universitatea Lucian Blaga din Sibiu.

Interacțiunea multidimensională a culturii și activității de cercetare a domnului Ștefan SIENERTH contribuie la consolidarea cooperării și prieteniei dintre România și Germania, iar Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu își dovedește pe deplin rolul de catalizator cultural într-o lume globală și în continuă interacțiune.

Domnul profesor Ștefan SIENERTH redevine membru cu drepturi depline al comunității academice a Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, fapt ce ne onorează și cu siguranță îl onorează!

În numele comunității academice a Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, doresc să vă felicit pentru acceptarea titlului de *Doctor Honoris Causa* conferit de către Universitatea noastră și să vă asigur de întreaga noastră prețuire.

Prof.univ.dr.ing. Ioan BONDREA
Rector,
Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu

EXTRAS
DIN HOTĂRÂREA SENATULUI ULBS
nr. 3845 din 28.09.2017

Senatul Universității „Lucian Blaga” din Sibiu,

În baza Hotărârii Guvernului României nr. 225/1990,

În temeiul Legii Educației Naționale nr. 1/2011, cu modificările și completările ulterioare,

În baza prevederilor Cartei U.L.B.S, aprobată în ședința Senatului din data de 28.09.2015 și a Regulamentului de organizare și funcționare a Senatului U.L.B.S., aprobat în ședința Senatului din data de 31.03.2016,

Având în vedere dezbaterile din ședința ordinară din data de 28 septembrie 2017,

HOTĂRĂȘTE:

.....
Art. 24 Aprobă acordarea titlului de Doctor Honoris Causa al ULBS domnului Prof. univ. dr. STEFAN SIENERTH de la Universitatea Ludwig Maximilian din Munchen - Germania, la propunerea Facultății de Litere și Arte, avizată în art. 3 din Hotărârea C.A. nr. 24 din 31.07.2017.
.....

Prof. univ. dr. Horatiu RUSU,

Președintele Senatului ULBS

Conf. univ. dr. Manuela PUMNEA,

Cancelarul al Senatului ULBS

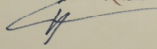

 MORIS est ut ii qui in splendore Amici et
 vtili prestantem collationem ad evol-
 uendum humanis conditiones vltuerunt.
 doctores honoris causa creentur
 as Senatus et Rector Universitatis de Lucia Blaga
 Cibiensis, concilio die XVIII mensis septembris Anno MMVII habito,
 in omnibus consensu, cum ornatissimus ac illustrissimus vir Stefan Sienerth ad
 eruditorem virtute etque coleras pleriter contulisset et egregiam laudem
 meritaque aduirtitorem meritus esset

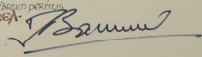
Stefan Sienerth
 DOCTOREM HONORIS CAUSA

creavit et declaravit.
 Proprieta aliis diploma Universitatis
 Cibiensis sigillo munitum requisitae subscriptione firma:
 ita ut ei dari curaretur.
 Datum Cibiis, die XVI mensis Aprilis, A.D. MMVIII

SENATUS PRAESIDES
 PROF. DR. DR. H.C.
 HORAVIA RASA

RECTOR
 PROF. DR. DR. H.C. DR. H.C.
 JOHANN BOJAREK

Recomandare

**pentru acordarea titlului de *doctor honoris causa* al
Universităţii *LucianBlaga* din Sibiu
domnului prof. h.c. dr. Stefan Sienerth.**

Prof. h.c. dr. Stefan Sienerth – „cel mai productiv germanist de origine germană din Transilvania postbelică“, după cum se exprima, cu prilej aniversar, confinul său de generaţie prof. h.c. dr. Peter Motzan, a îmbogăţit activitatea de cercetare a celei de „a cincea literaturi germane din România“ (Dieter Schlesak) printr-o productivitate şi sagacitate exemplare pentru un tânăr istoric şi teoretician literar. Cadrul de afirmare i l-au oferit de timpuriu universităţile din Cluj şi Sibiu, în colaborare cu alte mari centre universitare din ţară şi, mai apoi, din străinătate.

Prezenta **Recomandare** pentru acordarea titlului de *doctor honoris causa* al Universităţii *Lucian-Blaga* din Sibiu domnului prof. h.c. dr. Stefan Sienerth pentru activitatea sa de cadru didactic şi cercetător desfăşurată vreme de aproape cinci decenii şi ca reprezentant prestigios de renume european al cercetării germanistice din sud-estul Europei, cu accent pe studierea literaturii şi culturii germane din România şi a interferenţelor şi confluenţelor culturale dintre diferitele etnii care au trăit şi trăiesc împreună în România, este susţinută mai ales prin remarcabila calitate a domniei sale de cercetător şi, ca atare, prin solidele sale contribuţii ştiinţifice din domeniul Germanisticii.

Născut în România, Stefan Sienerth a studiat Filologia, Limba şi literatura germană – Limba şi literatura Română, la Universitatea *Babes-Bolyai* din Cluj-Napoca şi a debutat în cariera universitară la Institutul Filologic din Tg. Mureş. Fiind foarte interesat de problematica culturii şi literaturii de expresie germană din România, recte Transilvania, prezentă masiv la Sibiu, Stefan Sienerth a fost titularizat ca asistent la Institutul de

Învățământ Superior din Sibiu, devenind apoi cercetător la Institutul de Studii Socio-Umane al Filialei Academiei Române din Sibiu. În Bibliotecile „Astra” și „Brukenthal”, în Arhivele de Stat din Sibiu, a pus bazele unuia dintre cele mai solide centre de cercetări axate pe tematica mai sus menționată. În calitatea sa de tânăr cercetător Ștefan Sienerth a participat la proiecte colective din care au rezultat publicații axate pe cultura săsească din Transilvania, prezentări panoramice ale literaturii de expresie germană și a organizat ample manifestări științifice, contribuind și la realizarea și redactarea unor volume tematice rezultate din materialele prezentate în cadrul acestor manifestări.

După stabilirea sa la München (1990), pe baza activității științifice desfășurate în România, își revendică prin concurs postul de cercetător al *Institutului de cercetare pentru cultura și istoria germană din sud-estul Europei*, afiliat pe lângă Universitatea *Ludwig Maximilian* din München, devenind ulterior, din 2005, director al acestuia, continuând nu doar linia de cercetare demarată la Sibiu ci, ca factor cu putere de decizie, în calitatea sa de director al IKGS München, sprijinit intens și continuu dezvoltarea relațiilor cu Facultățile de Germanistică, precum și intensificarea și recunoașterea activității de cercetare germanistică din România.

În calitatea mea de președinte al Societății Germaniștilor din România, dar și ca fost Șef al Catedrei de Germanistică din cadrul Universității din București, la care a fost distins cu valorosul titlu de *profesor honoris causa*, am avut în Ștefan Sienerth un real partener de dialog, am organizat împreună mai multe simpozioane internaționale, în România sau în afara granițelor ei, ample Congrese internaționale ale germaniștilor și am publicat mai multe volume colective, care au popularizat cercetarea germanistică din sud-estul Europei, în special din România.

Parcurgând astăzi CV-ul domnului dr. Ștefan Sienerth constatăm că el oglindește, pe lângă activitatea didactică și sarcinile administrative ca director al *Institutului de cercetare pentru cultura și istoria germană din sud-estul Europei*, o intensă activitate de cercetare de dimensiuni ample – volume cuprinzătoare, studii de mare amplitudine, antologii de texte – care stau mărturie pentru strânsurile sale legături cu țara sa de origine România. Avem de a face cu o activitate de cercetare serioasă, bazată pe studierea unei imense cantități de bibliografie primară și secundară, bazată pe numeroase surse, abordând marile curente ale literaturii de expresie germană

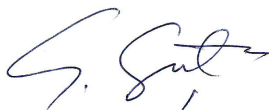
din România: umanismul și iluminismul, istoria literară germană a secolelor al XIX-lea până la începutul sec. al XXI-lea.

Ca îndrumător științific de doctorat la Universitatea din București, am colaborat cu domnul Stefan Sienerth și pe acest plan, domnia sa a deschis porțile institutului pe care-l coordona tinerilor cercetători, îndrumându-le pașii în cadrul proiectelor lor de cercetare, contribuind prin aceasta la realizarea unor teze de doctorat solide, fie pe teme de literatură de expresie germană din România, fie de interculturalitate și comparatistică, în care erau analizate și multiplele relații germano-române de-a lungul secolelor.

Bazându-mă pe aprecierile sumare formulate mai sus cu privire la profilul științific al domnului prof. dr h.c. și cercetător Stefan Sienerth, doresc să subliniez în încheiere că susțin cu toată căldura propunerea Consiliului Facultății de Litere și Arte, din cadrul Universității *Lucian Blaga* din Sibiu pentru acordarea titlului de *doctor honoris causa* domnului Stefan Sienerth, pe care îl recomand cu toată convingerea să i se decerneze acest titlu onorific cu ocazia împlinirii vârstei de 70 de ani.

Prof. univ. dr. George Guțu

București, 12 oct. 2017

Empfehlung

**zur Verleihung des Titels *Doctor honoris causa*
an Dr. Stefan Sienerth Direktor des Instituts für deutsche
Kultur und Geschichte Südosteuropas a.d.
durch die Lucian Blaga Universität Sibiu**

Kein anderer Germanist aus Siebenbürgen hat die Forschungsdebatten in der Bundesrepublik Deutschland so sehr geprägt wie Dr. Stefan Sienerth, Inhaber einer Honorarprofessur der Universität Bukarest und unermüdlicher wissenschaftlicher Forscher. Während seiner Wirkungszeit am Südostdeutschen Kulturwerk und dessen Nachfolge-Einrichtung, dem Institut für deutsche Kultur und Geschichte Ost- und Südosteuropas (IKGS) an der Ludwig-Maximilian Universität München, das er von 2005-2013 als Direktor leitete, entwickelte er sich zu einer weithin sichtbaren Forscherpersönlichkeit, die in regem internationalen Austausch mit europäischen Universitäten und politischen Entscheidungsträgern stand. Seine wissenschaftlichen Aufsätze lassen sich kaum beziffern, die Zahl der Monographien und Sammelbände ist beeindruckend, ebenso wichtig ist aber die kontinuierliche Medienpräsenz in deutschsprachigen Leitmedien wie *Frankfurter Allgemeine Zeitung* und *Die Süddeutsche* und die sowie in einschlägigen Internetportalen. Dr. Stefan Sienerth ist es gelungen, die Forschungsarbeiten zu den deutschsprachigen Literaturen aus Mittel- und Osteuropa aus ihrem früheren Status als Randnotiz zur ‚eigentlichen‘ deutschsprachigen Literaturgeschichte zu befreien und in die offene Arena aktueller literatur- und kulturwissenschaftlicher Forschung zu führen. Dafür galt es gleich vier große Hürden zu nehmen, drei gesellschaftsgeschichtliche und eine theoretische: Es bedurfte großen Fingerspitzengeföhls, persönlicher und wissenschaftlicher Integrität sowie ausgeprägten Verhandlungsgeschicks, sich einerseits mit dem Erbe des Nationalsozialismus und seiner Adepten in den deutschsprachigen Gemeinschaften Mittel-

und Osteuropas sowie andererseits mit dem Erbe des Staatssozialismus in deutschsprachigen Schriftstellerkreisen und Literaturen auseinanderzusetzen. Beides – das z.T. unaufgearbeitete Erbe des Nationalsozialismus und jenes des Staatssozialismus nach 1945 – ging Dr. Stefan Sienerth zielsicher und mutig an und setzte mit den von ihm als Autor, Herausgeber und verantwortlicher Direktor des IKGS verantworteten Publikationen neue Maßstäbe für die Auseinandersetzung mit europäischer (Literatur-)Geschichte nach 1989. Dr. Stefan Sienerth gelang es, Stimmen vieler Autorinnen und Autoren, Zeitzeugen, die auf der Opfer- oder auf der Täter-Seite standen, sichtbar und hörbar werden zu lassen; er stieß wichtige Debatten an und leistete einen unschätzbaren Beitrag zur europäischen Erinnerungskultur. „Immer die Angst im Nacken, meine Erinnerung könnte versagen.“ *Interviews mit deutschen Schriftstellern und Literaturwissenschaftlern aus Südosteuropa* heißt ein 2015 erschienener, von ihm herausgegebener Band, und im gleichen Jahr erschien ein weiterer wichtiger Band, der Aufsehen erregte: *Vexierspiegel Securitate Rumäniendeutsche Autoren im Visier des kommunistischen Geheimdienstes*.

Drittens hat Dr. Stefan Sienerth einen Perspektivenwechsel mitinitiiert, indem er aufgezeigt hat, in welchem hohem Maße die deutschsprachigen Literaturen der Bundesrepublik, der k.u.k.-Monarchie, einschließlich Siebenbürgens und Galiziens und weiterer ost- und südeuropäischer Gebiete miteinander vernetzt waren und sind. Dadurch hat er bundesdeutschen Forscherinnen und Forschern den Blick freigegeben auf eine Literaturlandschaft, die ihnen durch den Eisernen Vorhang verdeckt wurde. Zu nennen sind hier Leistungen wie die Herausgabe der Anthologie *Die Buche* aus dem Nachlass des deutsch-jüdischen Schriftstellers Alfred Margul Sperber aus dem Museum für Literaturgeschichte Bukarest, in der Texte heute renommierter deutsch-jüdischer Autorinnen und Autoren neben weitgehend unbekanntem und auch für die Forschung nicht oder nur schlecht verfügbarem Texten stehen. Die Erschließung der deutschsprachigen Literaturen Bukowinas, Siebenbürgens, des Banats und Galiziens unter Gesichtspunkten der Interkulturalität, Interreligiosität und europäischer Transfers hat bereits einen Perspektivenwechsel in der Germanistik angestoßen.

Viertens hat Herr Dr. Stefan Sienerth in der Konsequenz dieser europäischen Öffnung Theoriedebatten angestoßen, die die Auseinandersetzung

mit der deutschsprachigen Literatur Ost- und Südosteuropas anschlussfähig machen an die bundesdeutsche universitäre germanistische und kulturwissenschaftliche Forschung. Dabei ging es stets um eine Theorieentwicklung, die den historischen Wandel von Gesellschaften ebenso wie die ästhetische Besonderheit literarischer Texte berücksichtigt. Die Angliederung des IKGS an die LMU München 2004 ist auch in diesem Zusammenhang zu sehen und zählt zu den herausragenden Erfolgen Sienerths.

Aus den zahlreichen theoriefundierten Analysen, die von herausragendem Wert für die Forschung sind, sei der Band *Wahrnehmung der deutsch(sprachig)en Literatur aus Ostmittel- und Südosteuropa – ein Paradigmenwechsel? Neue Lesarten und Fallbeispiele* erwähnt.

Nicht zur Sprache gekommen ist der Umstand, dass Dr. Stefan Sienerth nach seiner Übersiedlung in die Bundesrepublik 1990 keineswegs die Zusammenarbeit mit siebenbürgischen und weiteren Universitäten abgebrochen hat. Im Gegenteil, Dr. Stefan Sienerth, der zwölf Jahre lang an der Universität Sibiu unterrichtet hat, erhielt den Kontakt und die Zusammenarbeit aufrecht und entwickelte gemeinsame deutsch-siebenbürgische Forschungsprojekte. Genannt sei hier nur der gemeinsam mit Prof. Dr. Maria Sass herausgegebene Sammelband *Literarische Zentrenbildung in Ostmittel- und Südosteuropa* (2010). Auch deshalb ist die Verleihung des Titels Doctor honoris causa vonseiten der Lucian Blaga Universität Sibiu beinahe eine Selbstverständlichkeit.

Univ.-Prof. Dr. Iulia-Karin Patrut

Flensburg, 20.10.2017

Laudatio

**în onoarea domnului
Dr. STEFAN SIENERTH
Profesor *honoris causa* și cercetător,
cu ocazia acordării titlului de
DOCTOR HONORIS CAUSA
al Universității „Lucian Blaga” din Sibiu**

Domnule Dr. Stefan Sienerth,
Domnule Rector,
Domnule Președinte al Senatului,
Doamnelor și Domnilor Prorectori,
Doamnelor și Domnilor membri ai Senatului,
Doamnelor și Domnilor Decani și Prodecani,
Distinși invitați,
Doamnelor, Domnișoarelor și Domnilor!

Astăzi, Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu acordă, la propunerea Facultății de Litere și Arte, cea mai înaltă distincție pe care o poate acorda o instituție academică, aceea de *Doctor Honoris causa*, domnului *Profesor honoris causa* și cercetător Dr. Stefan Sienerth, de la *Institutul pentru cultura și istoria germană din sud-estul Europei*, de pe lângă Universitatea „Ludwig Maximilian” din München, un reprezentant de prestigiu al istoriei și criticii literare germane, un mesager deopotrivă al culturii literare germane din România și al celei românești în spațiul de limbă germană, o personalitate care se bucură de o largă și consolidată notorietate în spațiul academic românesc și cel german.

Prof. h.c. dr. Stefan Sienerth – „*cel mai productiv germanist de origine germană din Transilvania postbelică*“, după cum se exprima, cu prilej aniversar, criticul și istoricul literar Peter Motzan, a îmbogățit activitatea

de cercetare a literaturii de expresie germană din România printr-o productivitate și sagacitate exemplare pentru un tânăr istoric și teoretician literar. Cadrul de afirmare i l-au oferit de timpuriu universitățile din Cluj și Sibiu, în colaborare cu alte centre universitare din țară și, mai apoi, din străinătate.

Născut în 28 martie 1948 în comuna Dârlos din județul Sibiu, Stefan Sienerth a absolvit în anul 1971 Facultatea de filologie, secția germană-română la Universitatea „Babes-Bolyai” din Cluj-Napoca, debutând în cariera universitară la Institutul pedagogic din Târgu Mureș, pe care o continuă din 1974 ca asistent, iar din 1978 ca lector universitar titular la Facultatea de Filologie și Istorie din Sibiu, pentru domeniul Istoriei literaturii germane.

Prin cercetare asiduă a obținut titlul de doctor în filologie deja în 1979, la Universitatea din București (Titlul tezei: *Poezia germană din Transilvania la sfârșitul secolului al XIX-lea, începutul secolului XX*), iar în perioada de declin a învățământului filologic sibian din epoca comunistă, devine cercetător științific în domeniul dialectologiei săsești respectiv al lexicografiei (1986–1990), la Centrul de Științe Sociale Sibiu, subordonat Academiei Române.

Stefan Sienerth și-a început cariera didactică și de cercetare, după absolvirea studiilor filologice, în timpul dictaturii comuniste, însă într-o perioadă de relativă liberalizare a posibilităților de expresie, a unei destinderi a perspectivelor ideologice preformate, când, atât pentru învățământul superior, cât și pentru cercetare a apărut o deschidere timidă spre o multitudine de metode în abordarea fenomenului literar. Profitând de (pseudo-)relaxarea acestor ani, dar conștientizând diferența față de perioada restrictivă a anilor 1950, Stefan Sienerth, alături de alți tineri scriitori și critici, își făcea simțită prezența în printmediile existente, în dubla sa calitate de dascăl și cercetător, dând dovadă de curaj în abordare și dorință de afirmare.

Debutează în publicistică deja din perioada studenției, în revista *Echinox* din Cluj, cu un articol despre Else Lasker-Schüler, continuându-și activitatea cu articole, studii, eseuri și recenzii în segmentele rezervate foiletoanelor ziarelor și în reviste de specialitate, bunăoară în revista Uniunii Scriitorilor din România, *Neue Literatur*.

Probabil că și la îndemnul dascălului său Michael Markel, reputat cercetător în domeniul literaturii germane din România, Stefan Sienerth a pășit într-un domeniu de cercetare căruia i-a rămas fidel, chiar dacă l-a

extins mai târziu: istoria literaturii germane din Transilvania. A fost convins că, doar prin cercetarea peisajului cultural al acestei regiuni și a literaturii de expresie germană din România din perioada interbelică, poate descoperi valori încă neexploatate și, în ciuda vicisitudinilor vremurilor, și-a continuat activitatea, căci descoperise literatura veche, ale cărei explorări creau mai puține probleme cu cenzura.

Stefan Sienerth și-a subordonat activitatea – îndeosebi cea de cercetare – unui crez materializat în zeci de studii, numeroase monografii și volume editate, acela că, în ținuturile din care provine, în care-și are rădăcinile, se află adăpostit un tezaur de literatură germană care trebuie exploatat, valorificat și popularizat.

Ca lector la Facultatea de Filologie din Sibiu, a rămas în limitele canoanelor didactice, inițiindu-și studenții în metode de cercetare filologică, în curente literare, precum perioada preromantică, pașoptism (*Vormärz*), realismul burghez, în tendințele moderne pluraliste din literatura germană de la cumpăna dintre veacuri (pe la 1900 și începutul secolului XX), a predat romanul german modern și, începând din 1975, și istoria literaturii germane din Transilvania.

Când, în anul 1986, la un ordin de partid și de stat, Germanistica din Sibiu s-a desființat, Stefan Sienerth, vorbitor al dialectului săsesc din Transilvania, a devenit cercetător în domeniul lexicografiei dialectale la Centrul de Științe Sociale Sibiu al Academiei Române, fiind co-autor la două volume ale Dicționarului graiurilor săsești.¹

În 1990 domnul Stefan Sienerth avea o carieră științifică în plină ascensiune, iar în nou înființata universitate sibiană putea să-și reia activitatea didactică și să devină profesor. Din acest motiv, decizia de a părăsi România a surprins pe mulți.

Însă renumele și activitatea de cercetare din România au avut ecou și în Germania. Astfel el a putut să păstreze legăturile cu țara de origine și să-și continue cercetarea în domeniul literaturii și culturii germane din România, căci din 1991 colaborează în cadrul a diverse proiecte cu *Südost-*

¹ Siebenbürgisch-sächsisches Wörterbuch). Band 8, N–P. Köln, Weimar, Wien: 2002, 475 S. Hrsg.: Sigrid Haldenwang, Ute Maurer, Anneliese Thudt, Stefan Sienerth; Siebenbürgisch-sächsisches Wörterbuch. Neunter Band Q–R. București, Köln, Weimar, Wien 2006, 407 S. Hrsg.: Sigrid Haldenwang, Ute Maurer, Anneliese Thudt, Stefan Sienerth.

deutsches Kulturwerk, numit mai târziu *Institutul pentru cultura și istoria germană din sud-estul Europei* de pe lângă Universitatea „Ludwig Maximilian“ din München; un an mai târziu devine cercetător titular, iar din 2005 directorul acestuia.

Activitatea didactică este continuată și ea după 1990, la Universitatea „Ludwig Maximilian“ din München, unde ține cursuri de literatură germană contemporană și, la secția de romanistică, de literatură română; de asemenea, susține prelegeri ca profesor invitat la universități din România (mai ales la București).

Astăzi, la ceas de sărbătoare, când domnului dr. Stefan Sienerth i se decernează importantul titlu de *doctor honoris causa* al Universității „Lucian Blaga” din Sibiu unde, făcând abstracție de studiile filologice din Cluj, au fost puse bazele unui important cercetător-filolog, trebuie subliniat că relevanța națională și internațională a personalității omagiate se regăsește indubitabil în componenta de cercetare științifică.

Căci, la împlinirea vârstei de 70 de ani, Stefan Sienerth a acumulat, de la debutul său până în prezent, peste patru decenii de activitate științifică, materializată într-un număr important de publicații: 5 monografii, 26 de volume îngrijite și coordonate [unele realizate în colaborare], 14 volume de ediții literare (antologii de poezie și volume de proză), peste 130 de studii, peste 50 de interviuri cu scriitori, critici literari și traducători, peste 70 de articole în presă. Lucrările sale au fost multiplu recenzate în reviste de specialitate din Germania și de la noi.

Realizările domnului Stefan Sienerth în domeniul cercetării istorico-literare germane sunt exemplare, pe măsura strădaniilor sale neobosite în cercetarea moștenirii literare a sașilor, dar, în contextul în care a lucrat înainte de 1990 – al potențării tendințelor naționaliste, al cenzurii și ideologizării paranoide – ele nu au fost ușor de atins și nici de la sine înțelese; bunăoară scrierile care abordau perioada interbelică erau considerate fasciste, fără a fi în vreun fel cercetate. Cu toate acestea a rămas fidel crezului său, a studiat în arhive și biblioteci o imensă cantitate de documente, scrisori, moșteniri literare, alte izvoare, oferind argumente – până atunci necunoscute – pentru autori, curente și contexte, analizând obiectiv, fără denaturări și elogieri, ceea ce nu este neapărat ușor în contextul unei literaturi regionale.

Cel mai mare merit al lui Stefan Sienerth rămâne realizarea a trei volume de istorie literară a sașilor – *Geschichte der siebenbürgisch-deutschen Literatur. Von den Anfängen bis zum Ausgang des 16. Jahrhunderts* /*Istoria literaturii germane din Transilvania, de la începuturi până la sfârșitul secolului al XVI-lea*²; *Beiträge zur rumäniendeutschen Literaturgeschichte* / *Contribuții la istoria literaturii germane din România*³; *Geschichte der siebenbürgisch-deutschen Literatur im 18. Jahrhundert* / *Istoria literaturii germane din Transilvania în secolul al XVIII-lea*⁴ – și a patru antologii de poezie: *Wintergrün. Anthologie bürgerlich-deutscher Lyrik aus der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts* / *Verdeata-iernii. Antologie de poezie germană din Transilvania din a doua jumătate a secolului al XIX-lea*⁵; *Wahrheit vom Brot. Anthologie siebenbürgisch-deutscher Lyrik der Jahrhundertwende* / *Adevărul pâinii. Antologie de poezie germană din Transilvania la cumpăna dintre veacuri*⁶; *Ausklang. Anthologie siebenbürgisch-deutscher Lyrik der Zwischenkriegszeit* / *Ultimul sunet. Antologie de poezie germană din Transilvania din perioada interbelică*⁷; *Das Leben ein Meer. Anthologie der Anfänge* / *Viața, o mare. Antologie a începuturilor*⁸, în care, bazându-se pe criteriile valorice, a realizat o panoramă a dezvoltării literare a sașilor, într-o multitudine de curente și tendințe, lucrând parcă în pofida absurdității vremurilor pe care le trăia.

Seria de publicații este continuată cu un volum de texte critice⁹ – portrete de scriitori, recenzii, documente din mediul scriitoricesc, care permit accesul cercetătorilor spre opera scriitorilor germani din Transilvania – și realizarea unor culegeri de texte în proză din secolele XIX și XX.¹⁰ Și-a

² Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1984.

³ Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1989.

⁴ Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1990.

⁵ Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1978.

⁶ Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1980.

⁷ Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1982.

⁸ Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1986.

⁹ Stefan Sienerth: *Kritische Texte zur siebenbürgisch-deutschen Literatur. Vom Ende des 18. bis zu Beginn des 20. Jahrhunderts*. München: Verlag Südost-deutsches Kulturwerk 1996.

¹⁰ Stefan Sienerth: *Siebenbürgische Erzählungen*. München: Verlag Südost-deutsches Kulturwerk 2001.

îndreptat privirea apoi spre scriitori care din varii motive (neadaptare, unele conjuncturi biografice, o receptare precară) fuseseră mai puțin favorizați de soartă (Hermann Klöß, Gerda Mieß, Georg Hoprich)¹¹, editându-le operele, anterior publicate doar fragmentar sau deloc.

Latura umană a existenței, specificul legat de personalitatea individuală a unor scriitori, nu doar de pe meleaguri transilvănene, ci și din spațiul sud-est-european, și-au găsit expresie într-un volum de corespondență și comentarii: *Bitte um baldige Nachricht*¹² și un volum cuprinzător de interviuri – *Dass ich in diesem Raum hineingeboren wurde...*¹³ – cu scriitori din a doua jumătate a veacului trecut. Ambele volume oferă cititorului perspectiva scriitorilor asupra creațiilor personale.

În anul 2008 la editura IKGS din München au apărut două volume masive – *Aufsätze zur Geschichte der deutschen Literatur und Sprachwissenschaft in Südosteuropa*¹⁴ – o selecție a celor mai importante studii și articole ale lui Stefan Sienerth – care, pe de o parte, ilustrează anvergura și diversitatea impresionantă a activității sale de cercetare, pe de altă parte stau chează pentru coerența și forța argumentării, aduc o contribuție substanțială explorării în domeniul regionalității de expresie germană sud-est-europene și evidențiază impulsurile teoretice aduse domeniului istoriei germanisticii și al lexicografiei dialectale.

Dincolo de aceste cercetări și publicații trebuie spus că nici un alt germanist din Transilvania nu și-a pus amprenta asupra cercetării și dezbaterilor științifice din Germania, după 1990, atât de pregnant ca domnul Stefan Sienerth, deci în perioada activității sale la *Institutul pentru cultura și istoria germană dinsud-estul Europei*, de pe lângă Universitatea

¹¹ Hermann Klöß: *Herbstgetön: Gedichte, Dramen und eine Erzählung*. Bukarest. Kriterion Verlag 1989; Gerda Mieß: *Gedichte*. Bukarest. Kriterion Verlag 1987; Georg Hoprich: *Gedichte*. Bukarest. Kriterion Verlag 1983.

¹² Stefan Sienerth / Joschim Wittstock: *Bitte um baldige Nachricht*. Alltag, Politik und Kultur im Spiegel südostdeutscher Korrespondenz des ausgehenden 19. und des 20. Jahrhunderts. München. IKGS Verlag 2003.

¹³ Stefan Sienerth: *Dass ich in diesem Raum hineingeboren wurde...! Gespräche mit deutschen Schriftstellern aus Südosteuropa*. München. Verlag Südostdeutsches Kulturwerk 1997.

¹⁴ Stefan Sienerth: *Aufsätze zur Geschichte der deutschen Literatur und Sprachwissenschaft in Südosteuropa*. [Studii și articole de istorie literară germană și lingvistică sud-est-europeană]. Bd. 1-2, IKGS Verlag, München 2008.

„Ludwig Maximilian” din München, dar mai ales în perioada 2005–2013, când a condus cu competență și spirit inovator, cu perseverență, dăruire și dinamism acest institut ca director. În această calitate a devenit o personalitate științifică mult mai vizibilă în intense schimburi internaționale cu universități europene și personalități influente din mediul politic.

Pe lângă continuarea cercetării în domeniul literaturii germane a țării de origine, s-a implicat cu acribie și obiectivitate în problematica altor culturi est-centrale și sud-est-europene.

În această perioadă activitatea individuală de cercetare a trebuit adesea să stagneze, dând prioritate unor volume colective din cadrul editurii IKGS, implicării în organizarea de conferințe ori participării la simpozioane și congrese internaționale.

Cel mai important merit, cred, este acela că domnul Stefan Sienerth a reușit să scoată literatura sud-est-europeană din statutul acesteia de literatură periferică și să o introducă în arena deschisă a cercetării actuale din domeniul literaturii și studiilor culturale. Acest fapt a însemnat preluarea mai multor sarcini, unele din domeniul istoriei și sociologiei, dar și una teoretică: a fost nevoie de o mare diplomatie și deosebită finețe, integritate personală și științifică precum și o mare capacitate de mediere în confruntarea pe de o parte cu moștenirea național-socialismului și adepții acestuia din comunitățile germane ale Europei centrale și de sud-est, pe de alta cu socialismul statal din cercurile de scriitori și literaturi naționale. Ambele problematice – atât moștenirea național-socialismului, care fusese cercetată doar parțial, și cea a socialismului statal – au fost abordate curajos și cu obiective precise de domnul Stefan Sienerth în studii ca autor unic, ca editor și îngrijitor de volume colective și în publicații pe care le coordona ca director al institutului münchenez, stabilind noi standarde în cercetarea istoriei literaturii europene după 1990.

Domnul Stefan Sienerth a reușit să facă auzite vocile multor autoare și autori, martori ai unor evenimente istorice, care se aflau fie pe lista victimelor, ori pe cea a călăilor. A inițiat numeroase dezbateri și a adus o contribuție inestimabilă la cultura memoriei europene. Volumul intitulat *„Immer die Angst im Nacken, meine Erinnerung könnte versagen.“ Interviews mit deutschen Schriftstellern und Literaturwissenschaftlern aus Südosteuropa* [Urmărit mereu de frica de a nu-mi pierde memoria. Interviuuri cu scriitori, istorici și critici literari], editat de Domnia sa și apărut

în 2015, precum și volumul *Vexierspiegel Securitate. Rumäniendeutsche Autoren im Visier des kommunistischen Geheimdienstes. [Securitatea – oglindă deformatoare. Scriitori de expresie germană din România urmăriți de Serviciile secrete comuniste]*, publicat în același an 2015, au stârnit vâlvă.

Un alt aspect important care merită amintit este acela că domnul Stefan Sienerth a colaborat la inițierea unei modificări de perspectivă asupra literaturilor de expresie germană din centrul și sud-estul Europei (din țările fostei Monarhii Habsburgice, inclusiv din Transilvania, Bucovina și alte teritorii sud-est-europene), prin evidențierea interconexiunilor existente între ele și, prin aceasta, dezvăluind cercetătorilor din Germania un peisaj care fusese acoperit de Cortina de fier. Pot fi enumerate aici realizări precum editarea și îngrijirea antologiei *Die Buche/Fagul*, care cuprinde moștenirea literară a scriitorului evreu de limbă germană Alfred Margul Sperber, păstrată la Muzeul de istorie a literaturii, texte ale unor scriitori evrei de limbă germană consacrați, dar și ale unor autori total necunoscuți.

Prin susținerea abordării științifice sub aspectele interculturalității, interreligiozității și ale transferului european în literaturile de expresie germană din Bucovina, Transilvania și Banat, Stefan Sienerth a impulsionat o modificare de paradigmă în cadrul germanisticii.

Drept consecință a acestei deschideri europene, domnul Stefan Sienerth a aderat la o dezbatere teoretică prin care studierea literaturii de expresie germană din sud-estul Europei să se poată conecta la cercetarea din domeniul germanisticii și al studiilor culturale universitare, teorie care să aibă în vedere deopotrivă transformările istorice ale societăților și specificul estetic al textelor literare. În acest context trebuie văzută și anexarea, în 2004, a *Institutului pentru cultură și istorie germană din sud-estul Europei* la Universitatea „Ludwig Maximilians” din München, una dintre cele mai prestigioase universități europene, acest act putând fi enumerat și el printre realizările de seamă ale domnului Stefan Sienerth.

Dintre numeroasele analize teoretice fundamentate, de o valoare inestimabilă pentru cercetare, trebuie amintit volumul *Wahrnehmung der deutsch(sprachig)en Literatur aus Ostmittel- und Südosteuropa – ein Paradigmenwechsel? Neue Lesarten und Fallbeispiele [Perceperea literaturii germane din Europa de est și sud-est – o modificare de paradigmă? Noi modalități de lectură și studii de caz.]*

După cum am amintit, domnul Stefan Sienerth nu și-a întrerupt colaborarea cu universitățile din România după emigrarea în Germania în 1990, iar, în acest context, dacă ar trebui să folosim o metaforă adecvată pentru activitatea Domniei sale, ar fi aceea a „podului”, a creării unor „punți de legătură” cu țara de origine, în general, și cu Sibiu în special. A încheiat parteneriate de colaborare cu Universitățile din București, Craiova, Timișoara și Sibiu (Germanistica, Institutul de Cercetări Socio-Umane Sibiu), inițind centre de cercetare a literaturii germane din România, organizând manifestări științifice cu caracter internațional pe tema confluențelor literare româno-germane și susținând cercetarea dialectologică din Transilvania (Sibiu) și Banat (Timișoara).

De la începutul carierei sale științifice, cercetătorul Stefan Sienerth s-a bucurat de un bun renume care s-a consolidat pe măsura trecerii anilor. Preocupat de spiritualitatea sud-est-europeană, dar mai ales de literatura germană din România și de aspecte ce țin de interculturalitate și confluente româno-germane, s-a angajat în proiecte comune cu actualul colectiv de germanistică al universității din Sibiu, care numără printre membrii săi foști studenți de-ai săi. Împreună au publicat câteva volume colective, contribuind astfel la o mai bună vizibilitate a germanisticii sibiene. Dintre acestea amintim volumele *Literarische Zentrenbildung in Ostmittel- und Südosteuropa / Formarea de centre literare în Europa est-centrală și de sud-est*¹⁵ și *Schriftsteller versus Übersetzer / Scriitori versus traducători*.¹⁶ Pe de altă parte a conștientizat necesitatea popularizării literaturii române prin traduceri, obiectiv pe care l-a susținut cu multă implicare, dar și prin cursuri de literatură română la Universitatea „Ludwig Maximilians” din München.

Ca istoric și critic literar, ca editor de carte și coordonator de volume, Stefan Sienerth este o autoritate incontestabilă a vieții literare și culturale germane. Recunoașterea Domniei sale a fost certificată și de mai multe distincții care i-au fost acordate, precum și de prezența sa în comitetele

¹⁵ Mira Miladinović, Maria Sass und Stefan Sienerth (Hrsg.): *Literarische Zentrenbildung in Ostmittel- und Südosteuropa. Hermannstadt/Sibu, Laibach/Ljubljana und weitere Fallbeispiele*. IKGs Verlag München 2010.

¹⁶ Maria Sass/Doris Sava/ Stefan Sienerth (Hrsg.): *Schriftsteller versus Übersetzer. Begegnungen im deutsch-rumänischen Kulturfeld*. Peter Lang, Frankfurt am Main, 2013.

științifice ale mai multor publicații de specialitate, din România și Germania. (A se vedea CV-ul)

Pentru Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu este o deosebită onoare să decerneze, la propunerea Facultății de Litere și Arte, titlul de *doctor honoris causa* dascălului și cercetătorului în domeniul științelor umaniste, domnul dr. Stefan Sienerth.

Prof.univ.dr. Maria SASS

Bibliografie

- Hodjak, Franz:** *Für gerechtes Gedächtnis und unverbogenes Selbstverständnis.* Dr. Stefan Sienerth zum 60. Geburtstag. In: Spiegelungen. Heft 1/ 3 (57) Jahrgang. 2008, München, S.94–97.
- Lehmann, Jürgen:** *Wissenschaftspraxis als schöpferischer und konzilient-vermittelnder Dialog.* Laudatio auf Prof.h.c. Dr. Stefan Sienerth. In: Spiegelungen, Heft. 4: 8 (62) Jahrgang. München 2013, S. 414–420.
- Motzan, Peter:** *Zuverlässig, vielseitig, unermüdlich.* Stefan Sienerth, der produktivste siebenbürgisch-deutsche Literaturwissenschaftler der Nachkriegszeit wird 60. In: Siebenbürgische Zeitung. Kulturspiegel. 25. März 2008, S. 7.
- Sass, Maria:** Meinungen und Stellungnahmen zu Stefan Sienerths Arbeiten und Persönlichkeit. In: Germanistische Beiträge, 22-23/2008, S. 226-240; Ebda: Prof.hc.Dr. Stefan Sienerth zum 60. Geburtstag, S. 7-8.
- Sass, Maria:** Ein der Lehre, Forschung und Publizistik gewidmetes Leben. Stefan Sienerth wird 65. Germanistische Beiträge, nr. 32/2013;S. 9 – 11; ISSN 1454-5144.
- Wittstock, Joachim:** *Sammeln und deuten.* Prof. h.c. Dr. Stefan Sienerth erfüllte das sechzigste Lebensjahr. Germanistische Beiträge 22/23. Universitätsverlag Sibiu. 2008, S. 9–13.

Date bio-bibliografice

- 1948, 28. martie născut în comuna Dârlos, jud. Sibiu
- 1962–1966 Liceul la Mediaș
- 1966–1971 Universitatea „Babes-Bolyai” Cluj-Napoca (Facultatea de filologie, secția germană-română)
- 1971–1974 Asistent universitar stagiar la Institutul pedagogic de trei ani din Târgu Mureș în domeniul Limba germană ca limbă străină
- 1979 Susținerea tezei de doctorat la Universitatea București (Titlul tezei: *Poezia germană din Transilvania la sfârșitul secolului al 19-lea, începutul secolului al 20-lea*)
- 1974–1986 Asistent universitar titular, din 1978 lector universitar titular la Facultatea de Filologie și Istorie din Sibiu în domeniul Istoria literaturii germane
- 1986–1990 Cercetător științific la Centrul de științe sociale al Academiei Române, secția Sibiu, în domeniul dialectologiei săsești
- 1990 Plecarea în Germania
- 1991–2013 Cercetător științific la Institutul de studii sud-est-europene de pe lângă Universitatea “Ludwig Maximilian” din München (Südostdeutsches Kulturwerk, transformat în Institut für deutsche Kultur und Geschichte Südosteuropas an der Ludwig-Maximilians-Universität München)
- 2001–2013 Profesor asociat (Lehrbeauftragter) al Universității din München
- 2002 Profesor *honoris causa* al Universității București
- 2005–2013 Director al Institutului de studii sudest-europene de pe lângă Universitatea „Ludwig Maximilian” din München (Institut für deutsche Kultur und Geschichte Südosteuropas an der Ludwig-Maximilians-Universität München)
- Din 2013 Pensionar

Principalele teme de cercetare:

- Istoria literaturilor germane regionale din sud-estul Europei (sec. 16-20)
- Istoria criticii și istoriografiei literare germane din sud-estul Europei (sec. 18-20)
- Lexikografia dialectelor săsești din Transilvania și istoria cercetării lor
- Confluente literare germano-române

Principalele teme ale cursurilor și seminariilor predate: La Institutul de Învățământ Superior Sibiu (1974-1986):

- Istoria literaturii germane (sec. 19. și 20-lea), mai ales Poezia germană modernă; Romanul german în prima jumătate al sec. 20
- Introducere în studiul literaturii germane și probleme ale metodologiei literare: Einführung in die deutsche Literaturwissenschaft, ihre Fragenkreise und Arbeitsweisen. Sibiu 1981)
- Istoria literaturii germane din România, mai ales Literatura sașilor ardeleni, de la începuturi până în sec. 20. Cursuri: Geschichte der rumäniendeutschen Literatur. I. Teil: Die siebenbürgisch-deutsche Literatur von ihren Anfängen bis zum Ausgang des 17. Jahrhunderts. Sibiu 1979 și: Geschichte der rumäniendeutschen Literatur. III 1: Die siebenbürgisch-deutsche Lyrik in der zweiten Hälfte des 19. und zu Beginn des 20. Jahrhunderts. Sibiu 1981.

La Universitatea Ludwig Maximilian din München (Facultățile de Germanistică și Romanistică, 2000-2013):

- Poezia germană din secolele 19. și 20. și receptarea ei în literaturile sud-est-europene, printre alte teme Nikolaus Lenau și Mihai Eminescu, Lucian Blaga și expresionismul german
- Istoria literaturii germane din sud-estul Europei (sec. 18–20), printre alte teme Literatura de expresie germană din Bucovina în perioada interbelică, Literatura germană din Banat în deceniul 1970-1980.
- Istoria literaturii române, privire generală, epoci, reprezentanți de seamă, curente și reviste literare; situația literaturii române în Transilvania, comparativ cu cea a sașilor transilvăneni în secolul al 19-lea; Prozatorul Liviu Rebreanu în contextul romanului românesc al sec. 20; întâlniri literare germano-române.

La Universitatea București, Facultatea de limbi germanice (2001–2013):

- Istoria literaturii germane din sud-estul Europei (sec. 18-20), printre alte teme. Literatura germană din Transilvania în perioada umanismului și barocului; Literatura de expresie germană din Bucovina în perioada interbelică, Literatura germană din Banat în deceniul 1970-1980. Întâlniri literare germano-române, scriitori români la universități germane (Mihai Eminescu, Titu Maiorescu, Ioan Slavici, Lucian Blaga ș.a.; scriitori bilingvi (Theohar Alexi, Johann Schuster-Herineanu ș.a.).

Distincții:

Profesor *honoris causa* al Universității București (2002)

Premiul cultural al comunităților săsești din Germania și Austria (Siebenbürgisch-sächsischer Kulturpreis; 2011)

Medalia de merit al Universității „Babeș-Bolyai“ din Cluj-Napoca (2013)

Cetățean de onoare al comunei mele natale (2015).

Membru în redacția următoarelor reviste științifice:

- 1987–1990 Secretar de redacție al revistei „Forschungen zur Volks- und Landeskunde“ (Sibiu) al Academiei Române
- 2007-2018 Membru în Colegiul de redacție al revistei „Germanistische Beiträge“ al Universității „Lucian Blaga“, Sibiu
- 2011–2018 Membru membru în Colegiul de redacție al revistei „Transilvania“ Sibiu
- 2006–2013 Director al revistei „Spiegelungen“ (München) și membru în redacția revistei
- 2006–2013 Coordonator și membru în Colegiul de redacție al revistei „Danubiana Carpathica“ (München)
- 2004–2013 Membru în Colegiul de redacție al revistei „Analele Universității București“ („Limbi și literaturi străine“)
- 2003–2013 Membru în Colegiul de redacție al revistei „Zeitschrift der Germanisten Rumäniens“ (București)
- 2010–2013 Coordonator și membru în Colegiul de redacție al revistei „Klausenburger Beiträge zur Germanistik“ al Universității „Babeș-Bolyai“ Cluj-Napoca

Membru în colective de conducere al unor instituții științifice:

- 2007–2013 Director adjunct al Centrului „Paul Celan“ al Universității București
- 2007–2013 Membru în curatorial științific al Institutului de studii al șvabilor dunăreni al Universității din Tübingen
- 2006–2013 Membru în adunarea de conducere al Forumului pentru cultura germanilor în estul Europei din Potsdam
- 2012–2016 Președinte al forumului pentru acordarea Premiul cultural al comunităților săsești din Germania și Austria

Publicații

I. Cărți

1. Monografii:

- Istoria literaturii germane din Transilvania. De la începuturi până la sfârșitul secolului al XVI-lea (Geschichte der siebenbürgisch-deutschen Literatur. Von den Anfängen bis zum Ausgang des 16. Jahrhunderts.) Cluj-Napoca: Editura Dacia 1984, 240 pag.
- Contribuții la istoria literaturii germane din România (Beiträge zur rumäniendeutschen Literaturgeschichte). Cluj-Napoca: Editura Dacia 1989, 156 pag.
- Istoria literaturii germane din Transilvania în secolul al XVIII-lea (Geschichte der siebenbürgisch-deutschen Literatur im 18. Jahrhundert). Cluj-Napoca: Editura Dacia 1984, 160 pag.
- Studii și articole referitoare la istoria literaturii și a lingvisticii germane din sud-estul Europei (Studien und Aufsätze zur Geschichte der deutschen Literatur und Sprachwissenschaft in Südosteuropa). Volumul 1. München 2008, 391 pag.
- Studii și articole referitoare la istoria literaturii și a lingvisticii germane din sud-estul Europei (Studien und Aufsätze zur Geschichte der deutschen Literatur und Sprachwissenschaft in Südosteuropa). Volumul 2. München 2008, 399 pag.

2. Cărți științifice coordonate și îngrijite:

- Istoria literaturii germane din România în anii 1918–1944 (împreună cu Joachim Wittstock). Die rumäniendeutsche Literatur in den Jahren 1918–1944. Redigiert von Joachim Wittstock und Stefan Sienerth. București 1992, 590 pag.
- Nikolaus Lenau. Studii despre el (împreună cu Eduard Schneider) „Ich bin ein unstäter Mensch auf Erden.“ Nikolaus Lenau. München 1993, 223 pag.
- Procesul scriitorilor brașoveni (împreună cu Peter Motzan) Worte als Gefahr und Gefährdung. Fünf deutsche Schriftsteller vor Gericht (15. September 1959 – Kronstadt/Rumänien). München 1993, 447 pag.
- Istoria literaturii germane din Transilvania de la începuturi până la 1848 (împreună cu Joachim Wittstock). Die deutsche Literatur Siebenbürgens. Von den Anfängen bis 1848. Vol. I. Hrsg. von Joachim Wittstock und Stefan Sienerth. München 1997, 328 pag.
- Istoria literaturii germane din Transilvania de la începuturi până la 1848 (împreună cu Joachim Wittstock). Die deutsche Literatur Siebenbürgens. Von den Anfängen bis 1848. Vol. II. Hrsg. von Joachim Wittstock und Stefan Sienerth. München 1997, 350 pag.
- Dicționarul graiurilor săsești (împreună cu Sigrid Haldenwang, Ute Maurer, Anneliese Thudt) (Siebenbürgisch-sächsisches Wörterbuch). Vol. 8, N–P. Köln, Weimar, Wien: 2002, 475 pag.
- Literaturile regionale din România (1918-1944), (împreună cu Peter Motzan). Die deutschen Regionalliteraturen in Rumänien (1918–1944). Positionsbestimmungen, Forschungswege, Fallstudien. München 1997, 280 pag.
- Literatura germană din estul și sud-estul Europei (împreună cu Eckhard Grunewald) Deutsche Literatur im östlichen und südöstlichen Europa. Konzepte und Methoden der Geschichtsschreibung und Lexikographie. München 1997, 196 pag.
- Interviuri cu scriitori germani din sud-estul Europei (Gespräche mit deutschen Schriftstellern aus Südosteuropa.) München 1997, 347 pag.
- Karl Kurt Klein (studii despre el): Karl Kurt Klein (1897-1971). Stationen des Lebens – Aspekte des Werkes – Spuren der Wirkung [împreună cu Peter Motzan și Anton Schwob]. München 2001, 219 pag.
- (Coroșondența a unor scriitori și cărturari din sud-estul Europei (împreună cu Joachim Wittstock): „Bitte um baldige Nachricht“. Alltag,

- Politik und Kultur im Spiegel südostdeutscher Korrespondenz des ausgehenden 19. und des 20. Jahrhunderts. Hrsg. und kommentiert von Joachim Wittstock und Stefan Sienerth. München 2003, 358 pag.
- Écrivains allemands nés en Roumanie. Dossiers coordonné par Peter Motzan et Dieter Schlesak avec la collaboration de Stefan Sienerth. Sonderheft der Literaturzeitschrift *Seine et Danube*, Éditions Paris-Méditerranée 2004, Heft 5, 190 pag.
 - Studii despre literatură germană din sec. 19. și 20 (împreună cu Anton Schwob și Andrei Corbea-Hoișie): Brücken schlagen. Studien zur deutschen Literatur des 19. und 20. Jahrhunderts. Festschrift für George Guțu. München 2005, 490 pag.
 - Dicționarul graiurilor săsești (împreună cu Sigrud Haldenwang, Ute Maurer, Anneliese Thudt): Siebenbürgisch-sächsisches Wörterbuch. Vol. IX. Neunter Band Q–R. București, Köln, Weimar, Wien 2006, 407 pag.
 - Presa literară în sud-estul Europei (împreună cu Peter Motzan și Mira Miladinović Zalaznik): Benachrichtigen und vermitteln. Deutschsprachige Presse und Literatur in Ostmittel- und Südosteuropa im 19. und 20. Jahrhundert. Hrsg. von Peter Motzan, Stefan Sienerth und Mira Miladinović Zalaznik. München 2007, 452 pag.
 - Antologie de poezie germană din Bucovina (împreună cu Peter Motzan și George Guțu): *Die Buche*. Eine Anthologie deutschsprachiger Judendichtung aus der Bukowina. Zusammengestellt von Alfred Margul-Sperber. Aus dem Nachlass hrsg. von George Guțu, Peter Motzan und Stefan Sienerth. München 2009, 469 pag.
 - Literatura germană din sud-estul Europei în sec. 20. Studii de caz (împreună cu Peter Motzan): Wahrnehmung der deutsch(sprachigen) Literatur aus Ostmittel- und Südosteuropa – ein Paradigmenwechsel? Neue Lesarten und Fallbeispiele. Hrsg. von Peter Motzan und Stefan Sienerth. München 2009, 338 pag.
 - Centre literare în Europa centrală și de sud-dest (împreună cu Mira Miladinović Zalaznik și Maria Sass): Literarische Zentrenbildung in Ostmittel- und Südosteuropa. Hermannstadt/Sibiu, Laibach/Ljubljana und weitere Fallbeispiele. Hrsg. von Mira Miladinović Zalaznik, Maria Sass und Stefan Sienerth. München 2010, 450 pag.
 - Contribuții la studiul graiurilor germane din sud-estul Europei (împreună cu Ioan Lăzărescu și Hermann Scheuringer): Beiträge zur

- deutschen Mundart- und Fachlexikografie. Hrsg. von Ioan Lăzărescu, Hermann Scheuringer und Stefan Sienerth. München 2011, 248 pag.
- Satul și literatura (împreună cu Harald Heppner și René Kegelman): Dorf und Literatur. Hrsg. von Harald Heppner, René Kegelman und Stefan Sienerth. München 2011, 320 pag.
 - Scriitori și traducători (împreună cu Maria Sass și Doris Sava): Schriftsteller versus Übersetzer. Begegnungen im deutsch-rumänischen Kulturfeld. Hrsg. von Maria Sass, Doris Sava und Stefan Sienerth. Frankfurt am Main 2013, 256 pag.
 - Poliția secretă comunistă (împreună cu Joachim von Puttkammer și Ulrich A. Wien): Die Securitate in Siebenbürgen. Hrsg. von Joachim von Puttkammer, Stefan Sienerth und Ulrich A. Wien. Köln, Weimar, Wien 2014, 432 pag.
 - Volum omagial George Guțu (împreună cu Gabriel H. Decuble, Orlando Grossegeese, Maria Irod): „Kultivierte Menschen haben Beruhigendes“. Festschrift für George Gutu. Hrsg. von Gabriel H. Decuble, Orlando Groessgeese, Maria Irod und Stefan Sienerth. Vol. I si II. Bukarest und Ludwigsburg 2014, 682. pag.
 - Scriitori germani din România în vizorul poliției secrete comuniste (împreună cu Gerhardt Csejka): Vexierspiegel Securitate. Rumänien-deutsche Autoren im Visier des kommunistischen Geheimdienstes. Hrsg. von Gerhardt Csejka und Stefan Sienerth. Regensburg 2015, 280 pag.
 - Interviuri cu scriitori, critici literari și traducători din sud-estul Europei (“Immer die Angst im Nacken, meine Erinnerung könnte versagen.” Interviews mit deutschen Schriftstellern und Literaturwissenschaftlern aus Südosteuropa. Hrsg. von Stefan Sienerth. Regensburg 2015, 400 pag.

3. Ediții literare:

- Antologie de poezie germană din Transilvania din a doua jumătate a secolului al 19-lea (Wintergrün. Anthologie siebenbürgisch-deutscher Lyrik aus der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts. Auswahl, Vorwort und biobibliographischer Anhang. Cluj 1978, 180 pag.)
- Antologie de poezie germană din Transilvania de la sfârșitul secolului al 19-lea începutul secolului al 20-lea (Wahrheit vom Brot. Anthologie siebenbürgisch-deutscher Lyrik der Jahrhundertwende. Auswahl, Vorwort und biobibliographischer Anhang. Cluj 1980, 180 pag.

- Antologie de poezii germane din Transilvania din perioada interbelică (Ausklang. Anthologie siebenbürgisch-deutscher Lyrik der Zwischenkriegszeit. Auswahl, Vorwort und biobibliographischer Anhang. Cluj 1982, 212 pag.)
- Antologie de poezii germane din Transilvania de la începuturi până la sfârșitul sec. al 17-lea. (Das Leben ein Meer. Anthologie der Anfänge. Auswahl, Vorwort und biobibliographischer Anhang. Cluj: Dacia Verlag 1986, 160 pag.
- Poezii inedite de Georg Hoprich (Gedichte. Aus dem Nachlaß hrsg. Bukarest 1983, 170 pag.
- Poezii inedite de Gerda Mieß (Gedichte. Aus dem Nachlaß hrsg. Bukarest: 1987, 106 pag.)
- Scrieri inedite de Hermann Klöß (Gedichte, Dramen und eine Erzählung. Aus dem Nachlaß hrsg. Bukarest 1989, 356 pag.)
- Texte critice referitoare la literatura germană din Transilvania (Kritische Texte zur siebenbürgisch-deutschen Literatur. München 1996, 320 pag.
- Nuvele germane din Transilvania (Siebenbürgische Erzählungen. München 303 pag.)
- Nuvele inedite de (Andreas Birkner: Der Brautschmuck des Sebastian Hann. Erzählungen aus dem Nachlass [cu Hans Bergel] München, 2001, 283 pag.
- Nuvele de (Franz Hutterer: Gesang über dem Wasser. Erzählungen. München 1996, 180 pag.
- Eseuri de (Hans Bergel: Erkundungen und Erkennungen. Notizen eines Neugierigen. Fünfundzwanzig Essays. München 1995, 264 pag.
- Nuvele de (Erwin Wittstock: Einkehr. Prosa aus Siebenbürgen. [cu Joachim Wittstock]. München: 1999, 384 pag.)
- Memoriile lui (Daniel Bayer: Deportiert und repatriert. Aufzeichnungen und Erinnerungen 1945–1947. München 2000, 149 pag.)

II. Studii

- Eduard Schullerus. In: Interpretationen deutscher und rumänien-deutscher Lyrik. Hrsg. von Brigitte Tontsch. Klausenburg 1971.
- Hermann Klöß. In. Ebenda.
- Dichtung und Dichtungstheorie in der Zeitschrift „Die Bergglocke“. In: *Forschungen zur Volks- und Landeskunde* 19(1976), H. 2, S. 77-84.

- Chancen rumäniendeutscher Mundartliteratur. In: *Neue Literatur* 29 (1978), H. 2, S. 105–109.
- „Ich breche unser Schweigen.“ Briefe von Hermann Klöß an Adolf Meschendörfer. In: *Neue Literatur* 29 (1978), H. 3, S. 82–99.
- „Siegeszeichen in einem Kampf.“ Aus der Korrespondenz Karl Kurt Kleins mit Adolf Meschendörfer. In: *Neue Literatur* 30(1979), H. 5, S. 47–61.
- Literatur und Literaturbetrachtung in den „Akademischen Blättern“ (1896–1914). In: *Forschungen zur Volks- und Landeskunde* 22 (1979), H. 1, S. 96–106. (Auch in: *Dacoromania. Jahrbuch für östliche Latinität* 1977/78), S. 193–205.
- „Hübsch bei den Eseln bleiben.“ Aus den Briefen von Johann Plattner an Adolf Meschendörfer. In: *Neue Literatur* 31(1980), H. 5, S. 78–91.
- Begegnung ästhetischer Wertsysteme. Eine Studie von Adolf Meschendörfer über Traugott Teutsch. In: *Neue Literatur* 31(1980), H. 6, S. 42–60.
- Auf der Suche nach Alternativen. Modernistische Ansätze in der rumäniendeutschen Literatur der Zwischenkriegszeit. In: *Neue Literatur* 32(1981), H. 7, S. 82–95 u. H. 8, S. 82–90. (Auch in: *Transsylvania* 2. Hrsg. von Michael Markel. Klausenburg: Dacia 1982, S. 71–106.)
- Rumäniendeutsche Kritik und Literaturgeschichtsschreibung der Zwischenkriegszeit. In: *Forschungen zur Volks- und Landeskunde* 26 (1983), H. 1, S. 20–36.
- „Europa brennt“. Tagebuchaufzeichnungen von Friedrich Siegbert Höchsmann. In: *Neue Literatur* 32 (1981), H. 7, S. 82–95 u. H. 8, S. 82–90. u. H. 12, S. 61–68.
- „Menschen einander entgegenstellen.“ Prosaschriften aus dem Nachlaß von Friedrich Siegbert Höchsmann. In: *Neue Literatur* 35(1984), H. 4, S. 58–68.
- Kritik und kulturelles Selbstbewusstsein. Zur Entwicklung der siebenbürgisch-deutschen Literaturbetrachtung von ihren Anfängen bis zum Beginn des 20. Jahrhunderts. In: *Neue Literatur* 35(1984), H. 7, S. 62–74, Forts. in H. 9, S. 23–41.
- Zum Widerspruch herausgefordert. Stellungnahme zu Rolf Bosserts kritischen Bemerkungen über die Ausgabe der Gedichte von Georg Hoprich. In: *Neue Literatur* 35(1984), H. 9, S. 80–84.

- Der Beitrag von Adolf Schullerus zur Erforschung der volkskundlichen Beziehungen in Siebenbürgen. In: *Forschungen zur Volks- und Landeskunde* 27(1984), H. 2, S. 55–61.
- Mehr als eine Schulausgabe. Zu dem Band „Gedichte. Erzählungen. Drama. Aufsätze“ von Adolf Meschendörfer. Hrsg. von Bernd Kolf. Mit einem Vorwort von Gerhart Csejka. Bukarest 1978. In: *Reflexe II. Aufsätze, Rezensionen und Interviews zur deutschen Literatur in Rumänien*. Hrsg. von Emmerich Reichrath. Klausenburg: Dacia 1984, S. 97–104.
- „... und die Furcht von der falschen Meynung.“ Briefe von Johann Samuel Keßler an Gottfried Salmen. In: *Neue Literatur* 36(1985), H. 5, S. 69–77; Forts. in H. 6, S. 73–81.
- Die Briefe von Georg von Aranka an Johann Michael Ballmann. In: *Forschungen zur Volks- und Landeskunde* 28 (1985), H. 2, S. 68–75.
- Hermann Klöß (Gestalten und Werke. Beiträge zur Geschichte der rumäniendeutschen Literatur). In: *Neue Literatur* 37 (1986), H. 3, S. 54–62.
- „Dank für die güthige Erinnerung.“ Eine Zuschrift von Susanna Katharina Kessler an Gottfried Salmen. In: *Neue Literatur* 37(1986), H. 5, S. 68–72.
- „Mein Herz fängt mir an zu schmelzen.“ Briefe von Daniel Georg Neugeboren an Friedrich Georg Salmen. In: *Neue Literatur* 37(1986), H. 6, S. 73–78. Forts. in H. 7, S. 69–81.
- Rumäniendeutsche Literaturgeschichtsschreibung. Erkenntnisse der letzten zwanzig Jahren. In: *Neue Literatur* 37(1986), H. 8, S. 10–22.
- Peter Barth (Gestalten und Werke. Beiträge zur Geschichte der rumäniendeutschen Literatur). In: *Neue Literatur* 37(1986), H. 9, S. 41–46.
- „Dem Gefühl der wärmsten Liebe.“ Aus den Briefen von Friedrich Georg Salmen an seine Eltern. In: *Neue Literatur* 37(1986), H. 9, S. 71–82.
- Eine poetische Hochzeitseinladung Valentin Franck von Franckensteins. In: *Forschungen zur Volks- und Landeskunde* 29(1985), H. 2, S. 88–93.
- Der Heimatbegriff in der älteren siebenbürgisch-deutschen Literatur. In: *Neue Literatur* 38(1987), H. 8, S. 32–37.
- Zum siebenbürgisch-deutschen Roman im Zeitalter des Barock. In: *Neue Literatur* 38(1987), H. 10, S. 31–41. Forts. in H. 11, S. 63–72.

- „Raum für alle hat die Erde.“ Aus den Briefen von Gerda Mieß an Olga Hörler. In: *Neue Literatur* 38(1987), H. 12, S. 64–70.
- Siebenbürgisch-deutsche Gelegenheitsgedichte des 17. Jahrhunderts. In: *Forschungen zur Volks- und Landeskunde* 31(1988), H. 1, S. 52–65.
- Zur Biographie und zum Werk von Andreas Scheiner. In: *Forschungen zur Volks- und Landeskunde* 31(1988), H. 2, S. 65–78. Forts. in H. 1 (1989), S. 65–78.
- Geist des Ortes. Stolzenburger Schriftsteller des 19. und 20. Jahrhunderts. In: *Neue Literatur* 40(1989), H. 2, S. 64–68.
- Andreas Pinxner, ein Zeitgenosse des Gorgias. Ein schlecht behandelter siebenbürgischer Barockautor. In: *Südostdeutsche Vierteljahresblätter* 38(1989), H. 4, S. 278–284.
- Elemente dialectale în nuvelele lui Erwin Wittstock [Mundart-einflüsse in den Novellen von Erwin Wittstock]. In: *Filologie și istorie*. Sibiu 1990, S. 39–43.
- Zuschriften von Gustav Kisch an Friedrich Teutsch. In: *Forschungen zur Volks- und Landeskunde* 33(1990), H. 1–2, S. 89–98.
- 200 Jahre „Siebenbürgische Quartalschrift“. In: *Forschungen zur Volks- und Landeskunde* 34(1991), H. 1–2, S. 18–26.
- Johann Gorgias und Andreas Pinxner. Zwei siebenbürgisch-deutsche Romanautoren im Zeitalter des Barock. In: *Siebenbürgische Semesterblätter* 5(1991), H. 1, S. 1–13.
- Literatur und Theater der Siebenbürger Sachsen. In: 850 Jahre Siebenbürger Sachsen. Begleitbuch zur Ausstellung. Redaktion: Konrad Gündisch. München 1991, S. 70–74.
- Deutsche Presse und Literatur in Siebenbürgen 1867–1876. In: *Siebenbürgische Semesterblätter* 5(1991), H. 2, S. 116–126.
- Unbekannte Nachlaßmaterialien zur siebenbürgisch-deutschen Literatur des 19. Jahrhunderts. In: *Die deutsche Literaturgeschichte. Ostmittel- und Südosteuropas von der Mitte des 19. Jahrhunderts bis heute. Forschungsschwerpunkte und Defizite*. Hrsg. von Anton Schwob. München: Südostdeutsches Kulturwerk 1992, S. 176–185.
- Das literarische Kronstadt (Siebenbürgen) zu Beginn des 20. Jahrhunderts. In: *Zeitschrift für Germanistik* 1(1993), S. 48–61.
- Nikolaus Lenau und das Banat. Zur regionalen Zuordnung und Rezeption des Dichters bei den Deutschen in Südosteuropa. In: *Nikolaus Lenau: „Ich bin ein unstäter Mensch auf Erden.“* Begleitbuch zur

- Ausstellung. Hrsg. von Eduard Schneider u. Stefan Sienerth. München: Südostdeutsches Kulturwerk 1993, S. 193–205.
- Das Geschichtsbild im Werk Erwin Wittstocks. In: *Der gemeinsame Weg*, 70(1993), S. 29–33.
 - Der siebenbürgisch-deutsche Autor im Dilemma der Entscheidung zwischen dem einheimischen und dem europäischen Adressatenkreis. In: *Die siebenbürgisch-deutsche Literatur als Beispiel einer Regionalliteratur*. Hrsg. von Anton Schwob und Brigitte Tontsch. Köln u. a.: Böhlau Verlag 1993, S. 119–141.
 - Literatur in der Zelle. In: *Worte als Gefahr und Gefährdung. Fünf deutsche Schriftsteller vor Gericht (15. September 1959 – Kronstadt/Rumänien). Zusammenhänge und Hintergründe, Selbstzeugnisse und Dokumente*. Hrsg. von Peter Motzan und Stefan Sienerth. München: Südostdeutsches Kulturwerk 1993, S. 51–81.
 - Ein unbequemer Autor. Zum schriftstellerischen und publizistischen Werk von Hans Bergel. In: *Ebenda*, S. 149–165.
 - Lexikon der Siebenbürger Sachsen. Hrsg. von Walter Myß. Thaur bei Innsbruck: Wort und Welt 1993 [Literaturteil und mehrere Artikel über siebenb. Sprachwissenschaftler].
 - Lexikon deutschsprachiger Schriftsteller. 20. Jahrhundert. Hrsg. von Kurt Böttcher u. a. Hildesheim u. a.: Olms Verlag 1993 [mehrere Beiträge über rumäniendeutsche Autoren des 20. Jh.]
 - Literaturverständnis und Methode in der Erforschung der deutschen Literatur in Südosteuropa. In: *Methodologische und literarhistorische Studien zur deutschen Literatur Ostmittel- und Südosteuropas*. Hrsg. von Anton Schwob u. a. München: Südostdeutsches Kulturwerk 1994, S. 25–39.
 - Meschendorfer, Adolf: In: *Neue Deutsche Biographie*. Hrsg. von der Historischen Kommission bei der Bayerischen Akademie der Wissenschaften. Bd. 17. Berlin: Duncker/Humboldt 1994, S. 206–207.
 - Weltoffenheit und Provinzengedanke. Die siebenbürgisch-deutsche Literatur von ihren Anfängen bis zum Ausgang des 19. Jahrhunderts. In: *Die Siebenbürger Sachsen in Geschichte und Gegenwart*. Hrsg. von Hans Rothe. Köln u. a.: Böhlau Verlag 1994, S. 51–68.
 - Anastasius-Grün-Rezeption und der Standort der siebenbürgisch-deutschen Lyrik in der ersten Hälfte des 19. Jahrhunderts. In: *Anastasius Grün und die politische Dichtung Österreichs in der Zeit*

- des Vormärz. Hrg. Von Anton Janko und Anton Schwob. München: Südostdeutsches Kulturwerk 1995, S. 123–137.
- „Ich habe die Stille gehört“. Zum schriftstellerischen Werk des Franz Bahl. In: *Der gemeinsame Weg*, Okt. 1995, S. 32–36. (Dass. auch in: *Geschichte, Gegenwart und Kultur der Donauschwaben*. Sindelfingen 1994, S. 80–85.)
 - Ein weiterer Band des Siebenbürgisch-sächsischen Wörterbuches. In: *Südostdeutsche Vierteljahresblätter* 44(1995)4, 326–331.
 - Pietismus in Siebenbürgen. Die Briefe des Sachsenkomes Andreas Teutsch an August Hermann Francke. In: *Deutsche Sprache und Literatur in Südosteuropa – Archivierung und Dokumentation*. Hrg. von Anton Schwob u. a. München: Südostdeutsches Kulturwerk 1996, S. 218–236.
 - Zweisprachigkeit als Randphänomen. Siebenbürgisch-deutsche Autoren im Umgang mit dem Rumänischen. In: *Neue Literatur. Zeitschrift für Querverbindungen* 5(1995)3/4, S. 171–187. (Dass. auch in: *Schriftsteller zwischen (zwei) Sprachen und Kulturen*. Hrg. von Antal Mádl und Peter Motzan. München: Südostdeutsches Kulturwerk 1999 S. 113–135.
 - Einspruch gegen das Vergessen. Der Erzähler und Schulbuchautor Franz Hutterer. In: *Der gemeinsame Weg*, Juli 1996, S. 36–39. (Dass. auch in: *Geschichte, Gegenwart und Kultur der Donauschwaben*. Sindelfingen 1995, S. 75–81.
 - „Denn man bekommt davon eine gewaltige Begeisterung, eine Freude zum Weiterschaffen“. Autorenbriefe und Texte an die Redaktion der „Neuen Literatur“, Bukarest. In: *Südostdeutsche Vierteljahresblätter*, 1997/1, S. 36–48 (Dass. auch in: *Rumänien im Brennpunkt*. Hrg. Von Krista Zach. München 1997, S. 359–374; in rumänischer Übersetzung in: *În obiectiv România*. Editat de Krista Zach. București 1998, S. 381–398.)
 - Die Quadratur des Kreises. Zur Konzeption eines Lexikons deutsch(sprachig)er Autoren aus Ostmittel- und Südosteuropa im 20. Jahrhundert. In: *Deutsche Literatur im östlichen und südöstlichen Europa. Konzepte und Methoden der Geschichtsschreibung und Lexikographie*. Hrg. von Eckhard Grunewald und Stefan Sienerth. München 1997, S. 161–175.
 - Das Siebenbürgisch-sächsische Wörterbuch im Spannungsfeld zwischen wissenschaftlicher Verpflichtung und ideologischer Vereinnahmung.

- In: „Durch Abenteuer muss man wagen viel.“ Festschrift für Anton Schwob zum 60. Geburtstag. Hrsg. von Wernfried Hofmeister und Bernd Steinbauer. Innsbruck 1997, S. 433–446.
- Künstlerisches Selbstverständnis und Zugehörigkeitsdilemma deutscher Schriftsteller aus Rumänien während der Zwischenkriegszeit. In: Die deutschen Regionalliteraturen in Rumänien (1918–1944). Positionsbestimmungen, Forschungswege, Fallstudien. Hrsg. von Peter Motzan und Stefan Sienerth. München: Südostdeutsches Kulturwerk 1997, S. 95–117.
 - Fundamentalistische Muster in der siebenbürgisch-deutschen Literatur. In: Rumänien im Brennpunkt. Sprache und Politik, Identität und Ideologie im Wandel. Hrsg. von Krista Zach. München: Südostdeutsches Kulturwerk 1997, S. 211–246. (Dass. auch in rumänischer Übersetzung in: În obiectiv România. Editat de Krista Zach. București 1998, S. 227–268.)
 - Die deutsche Literatur Siebenbürgens, des Banats und der Bukowina. Von ihren Anfängen bis zum Beginn des 20. Jahrhunderts. In: Wortreiche Landschaft. Deutsche Literatur aus Rumänien – Siebenbürgen, Banat, Bukowina. Hrsg. von Renate Florstedt. Leipzig: Blickpunkt Buch 1998, S. 26–34.
 - Adolf Meschendörfers Zeitschrift „Die Karpathen“ (1907–1914). Ihr Beitrag zur Herausbildung einer südostdeutschen Identität im Donau-Karpatenraum. In: Aufbruch in die Moderne. Wechselbeziehungen und Kontroversen in der deutschsprachigen Literatur um die Jahrhundertwende im Donauraum. Hrsg. von Anton Schwob und Zoltán Szendi. München: Südostdeutsches Kulturwerk 2000, S. 139–153 (Dass. auch als Kurzfassung in: *Der gemeinsame Weg* .(93)1999, S. 41–45 u. (94)1999, S. 36–38).
 - Zur Rezeption der deutschen Literatur aus Südosteuropa in den *Südostdeutschen Vierteljahresblättern* (1952–1980). In: 50 Jahre Südostdeutsches Kulturwerk – Südostdeutsche Vierteljahresblätter 1951–2001. München: Südostdeutsches Kulturwerk 2001, S. 93–106.
 - Ein Tätigkeitsfeld der Überschneidungen. Karl Kurt Kleins Oszillation zwischen Literatur- und Sprachwissenschaft. In: Karl Kurt Klein (1897–1971). Stationen des Lebens – Aspekte des Werkes – Spuren der Wirkung. Hrsg. von Peter Motzan, Stefan Sienerth und Anton Schwob. München: Südostdeutsches Kulturwerk 2001, S. 135–157.

- Rumäniendeutsche Literatur im Spiegel der *Südostdeutschen Vierteljahresblätter* (1952–1965). In: Wortverbunden – zeitbedingt. Perspektiven der Zeitschriftenforschung. Hrsg. von Wolfgang Hackl und Kurt Krolop. Innsbruck, Wien, München, Bozen: Studien Verlag 2001, S. 235–249.
- Alfred Margul-Sperbers Korrespondenz mit siebenbürgisch-sächsischen Autoren. In: Stundenwechsel. Neue Perspektiven zu Alfred Margul-Sperber, Rose Ausländer, Paul Celan, Immanuel Weissglas. Hrsg. von Andrei Corbea-Hoisie, George Guțu, Martin A. Hainz. Bukarest, Iași, Konstanz 2002, S. 79–93.
- Friedrich Wilhelm Seraphin: In: Österreichisches Biographisches Lexikon 1815–1950. Hrsg. von der Österreichischen Akademie der Wissenschaften. 56. Lieferung, Wien 2002, S. 184–185.
- Zukunftschancen der deutschen Sprache in Mittel-, Südost- und Osteuropa. In: *Südostdeutsche Vierteljahresblätter* 52(2003), H. 1, S. 83–87.
- Adolf Meschendörfer und Heinrich Zillich im Literaturbetrieb des „Dritten Reiches“. In: Deutsche Literatur in Rumänien und das „Dritte Reich“. Vereinnahmung – Verstrickung – Ausgrenzung. Hrsg. von Michael Markel und Peter Motzan. München: IKGS Verlag 2003, S. 83–118.
- Ernest Wichner. In: Lexikon der deutschsprachigen Gegenwartsliteratur seit 1945. Neu hrsg. von Thomas Kraft. Bd. 2. München: Nymphenburger, S. 1326–1327.
- „Er ging in seinem Schaffen von hier aus.“ Leo Greiner schreibt an Adolf Meschendörfer. In: „Bitte um baldige Nachricht“. Alltag, Politik und Kultur im Spiegel südostdeutscher Korrespondenz des ausgehenden 19. und des 20. Jahrhunderts. Hrsg. und kommentiert von Joachim Wittstock und Stefan Sienerth. München: IKGS Verlag 2003, S. 123–130.
- „Gedichte habe ich in letzter Zeit nur sehr wenige geschrieben.“ Georg Hoprich an Oskar Pastior und Roswith Capesius. In: Ebenda, S. 253–264.
- Unterschiedliche Sicht auf die Phänomene der siebenbürgischen Welt. Aus der Korrespondenz von Adolf Schullerus mit Andreas Scheiner. In: Ebenda, S. 278–284.
- „Alles schwirrt mir noch unklar vor den Augen.“ Adolf Schullerus schreibt an eine Jugendfreundin. In: Ebenda, S. 285–292.

- „Es ist der Zug der Zeit.“ Andreas Scheiner an Georg Adolf Schuller. In: Ebenda, S. 293–300.
- „Das Leben bei uns bietet zu wenig Entwicklungsmöglichkeit.“ Briefe von Oskar Wittstock an Andreas Scheiner. In: Ebenda, S. 301–319.
- „Das Bild Siebenbürgens lebendig machen.“ Aus Hermann Konnerths Briefen an Hermann Klöß. In: Ebenda, S. 334–342.
- „Gelegenheitssprecher einer kleinen, im Zuge der Auflösung befindlichen Menschengruppe.“ Erwin Wittstock schreibt an Alfred Margul-Sperber. In: Brücken schlagen. Studien zur deutschen Literatur des 19. und 20. Jahrhunderts. Festschrift für George Guțu. Hrsg. von Anton Schwob, Stefan Sienerth und Andrei Corbea-Hoișie. München: IKGS Verlag 2004, S. 343–360.
- Ludwig Adolf Simiginowicz-Staufe: In: Österreichisches Biographisches Lexikon 1815–1950. Hrsg. von der Österreichischen Akademie der Wissenschaften. 57. Lieferung, Wien 2004, S. 277–278.
- Zur Situation der deutschen Sprache in Rumänien. In: Zukunftschancen der deutschen Sprache in Mittel-, Südost- und Osteuropa. Hrsg. von Dietmar Goltschnigg und Anton Schwob. Wien 2004, S. 340–344.
- Moses Rosenkranz: In: Neue Deutsche Biographie. Hrsg. von der Historischen Kommission bei der Bayerischen Akademie der Wissenschaften. Berlin 2005, Bd. 22, S. 71–72.
- Schreiben als Form der Selbstverwirklichung und Weltbewältigung. Hans Bergel wird 80. In: *Südostdeutsche Vierteljahresblätter* 54(2005), H. 2, S. 115–117.
- Bernhard Capesius als Lehrbeauftragter für das Studienfach Geschichte der rumäniendeutschen Literatur an der Bukarester Universität. In: Zur Geschichte der Germanistik in Rumänien (II). Der Bukarester Germanistiklehrstuhl. Hrsg. von George Guțu und Doina Sandu. Bucuresti 2005, S. 159–172.
- Deutsche Literatur in und aus Südosteuropa als Forschungsgegenstand – ein Paradigmenwechsel? In: *Danubiana Carpathica*, Bd. 1(48) 2006, S. 25–42
- Die Beziehungen siebenbürgisch-sächsischer Sprach- und Literaturwissenschaftler zur deutschen universitären Forschung am Ende des 19. Jahrhunderts. In: Ebenda, S. 259–274.
- Peter Motzan wird 60. In: *Zeitschrift der Germanisten Rumäniens* 13/14(2006), H. 1–2, S. 469–470.

- Literarische Versuche in einer *Umbruchzeit*. Schülerzeitschriften deutschsprachiger Gymnasien in Rumänien nach dem Zweiten Weltkrieg (1946–1948). In: Benachrichtigen und vermitteln. Deutschsprachige Presse und Literatur in Ostmittel- und Südosteuropa im 19. und 20. Jahrhundert. Hrsg. von Mira Miladinović Zalaznik, Peter Motzan und Stefan Sienerth. München 2007, S. 277–296.
- Paul Schuster. In: Neue Deutsche Biographie. Hrsg. von der Historischen Kommission bei der Bayerischen Akademie der Wissenschaften. Bd. 23, Berlin 2007, S. 769–770.
- Anton Schwob zum 70. Geburtstag. In: Spiegelungen 2(56) 2007, H. 3, S. 344–345.
- Leseangebot und Buchzirkulation in Siebenbürgen zwischen Humanismus und Aufklärung. In: Buch- und Wissenstransfer in Ostmittel- und Südosteuropa in der frühen Neuzeit. Hrsg. von Detlef Haberland unter Mitarbeit von Tünde Katona. München 2007, S. 281–309.
- Eigentümliche Beleuchtung der *Zeitzustände*. Zur siebenbürgisch-deutschen Briefliteratur im 18. Jahrhundert. In: *Berichte und Forschungen*. Jahrbuch des Bundesinstituts für Kultur und Geschichte der Deutschen im östlichen Europa. Bd. 15. München 2007, S. 89–112.
- Hermann Klöß (Textprobe aus dem Lexikon deutschsprachiger Autorinnen und Autoren in und aus Südosteuropa im 20. und 21. Jahrhundert) In: *Spiegelungen* 3(57) 2008, H. 3, S. 271–273.
- Literaturlandschaften Siebenbürgen, Banat, Bukowina. In: Fremd im eigenen Land. Literatur aus Siebenbürgen. Bad Bollers Skripte 1/2008, S. 26–50.
- Im Spiegel- und Zerrbild der „Securitate“. Forschungsvorhaben des IKGS zur Geschichte der deutschen Literatur im kommunistischen Rumänien (1948–1989). In *Spiegelungen* 4(58), 2009, H. 1, S. 3–4.
- Der siebenbürgisch-deutsche Schriftsteller Paul Schuster im Visier des rumänischen Geheimdienstes „Securitate“. In: Ebenda, S. 16–38. Erweiterte Fassung in: Wahrnehmung der deutsch(sprachig)en Literatur aus Ostmittel- und Südosteuropa – ein Paradigmenwechsel? Neue Lesarten und Fallbeispiele. Hrsg. von Peter Motzan und Stefan Sienerth. München 2009, S. 145–192.
- Ein Beitrag zur Biografie des Historikers Carl Göllner. In: Sașii și concetățenii lor ardeleni. Die Sachsen und ihre Nachbarn in Siebenbürgen. Festschrift für Thomas Nägler. Hrsg. von Ioan Marian Țiplic und Konrad Gündisch. Alba Iulia 2009, S. 193–199.

- Joachim Wittstock zum 70. Geburtstag. In: *Germanistische Beiträge*, Bd. 25, 2009, S. 9–12.
- Naturbild und episches Geschehen. Landschaftsschilderung und -vision bei Hans Bergel. In: Hans Bergels Werk in sekundärliterarischem Querschnitt. Hrsg. von George Guțu. București: Editura Paideia 2009, S. 153–163.
- Bilder der Deportation – ausdrucksstark und präzise. Einführung in die Münchner Lesung Herta Müllers. In: *Spiegelungen*, 4(58) 2009, H. 4, S. 333–337.
- Paul Schuster: Biogramm u. Werkartikel zu Fünf Liter Zuika In: Kindlers Literatur Lexikon in 17 Bänden und einem Registerband. Stuttgart: Metzler Verlag 2009.
- Operative Vorgänge der „Securitate“ im Problemfeld „Deutsche Faschisten und Nationalisten“. Anmerkungen zu den Aktionen „Epilog“ und „Scutul“ in den Jahren 1971–1976. In: *Spiegelungen*, 5(2010), H. 2, S. 153–162.
- „Multiplikation vieler Vergangenheiten“. Deutsche Literatur in und aus Südosteuropa als Forschungsgegenstand nach 1990. In: *Lingua. Language and Culture* (9)2010, H. 1, S. 33–49.
- „Ich habe Angst vor unerfundenen Geschichten“. Zur „Securitate“-Akte Oskar Pastiors. In: *Spiegelungen*, 5(2010), H. 3, S. 236–271.
- Imagini ale deportării – expresive și precise (Der Roman *Atemschaukel* von Herta Müller). In: *Apoziția* 2010, Nr. 5, S. 8–18.
- Das Siebenbürgisch-Sächsische Wörterbuch. In: *Globale und lokale Denkmuster. Festschrift für Elena Viorel zum 70. Geburtstag*. Hrsg. von Szabolcs János-Szatmári. Großwardein / Klausenburg 2010, S. 11–31.
- Ästhetische Orientierungen und politische Loyalitätsoptionen. Siebenbürgisch-deutsche Autoren im Einflussbereich des Ersten Weltkrieges. In: *Aufbruch und Krise. Das östliche Europa und die Deutschen nach dem Ersten Weltkrieg*. Hrsg. von Beate Störckuhl, Jens Stüben und Tobias Weger. München: R. Oldenbourg Verlag 2010, S. 421–431.
- Bukarest – ein Zentrum der rumäniendeutschen Literatur in der ersten Hälfte des 20. Jahrhunderts. In: *Literarische Zentrenbildung in Ostmittel- und Südosteuropa. Hermannstadt/Sibiu, Laibach/Ljubljana und weitere Fallbeispiele*. Hrsg. von Mira Miladinović Zalaznik, Maria Sass und Stefan Sienerth. München: IKGS Verlag 2010, S. 271–281.

- In den Fängen der Geheimdienste. Ein Beitrag zur Biografie des Historikers Carl Göllner. In: *Zwischen Tauwettersozialismus und Neostalinismus. Deutsche und andere Minderheiten in Ostmittel- und Südosteuropa 1953–1964*. Hrsg. von Rudolf Gräf und Gerald Volkmer. München: IKGS Verlag 2011, S. 157–206.
- Franz Hodjak. De la lector al Editurii Dacia, la autor al Editurii Suhrkamp. In: *Mozaicul*, seria nouă, XIV(2011) (über Franz Hodjak).
- “Mi-e teamă de povești neinventate”. Dosarul de „Securitate“ al lui Oskar Pastior. In: *Transilvania*, Nr. 6-7/2011, S. 53–57; Nr. 8, S. 66–69; Nr. 9, S. 1–8; Nr. 12, S. 51–56. (Über die „Securitate“-Akte Oskar Pastiors, übersetzt von Maria Sass)
- Das *Siebenbürgisch-Sächsische Wörterbuch* – ein Werk von Literaten? In: *Beiträge zur deutschen Mundart- und Fachlexikografie*. Hrsg. von Ioan Lăzărescu, Hermann Scheuringer und Stefan Sienerth. München: IKGS Verlag 2011, S. 33–52.
- Dankrede anlässlich der Entgegennahme des Siebenbürgisch-Sächsischen Kulturpreises am 12. Juni 2011 in Dinkelsbühl. In: *Spiegelungen* 6(2011), Heft 3, S. 231–263. In: *Spiegelungen* 6(2011), Heft 3, S. 227–230.
- „Die Wirrnis wurde Lebenslauf“. Zur Securitate-Akte des Dichters Georg Hoprich. In: *Spiegelungen* 6(2011), Heft 3, S. 231–263.
- Adolf Meschendörfer und Skandinaviern. In: *Ost-West-Identitäten und-Pespektiven. Deutschsprachige Literatur in und aus Rumänien im interkulturellen Dialog*. Hrsg. von Ioana Crăciun, George Guțu, Sissel Laegreid und Peter Motzan. München 2012, S. 27–42.
- Generationsspezifische Sichtweisen. Das siebenbürgisch-sächsische Dorf im Werk einer Schriftstellerdynastie: Oskar, Erwin und Joachim Wittstock. In: *Dorf und Literatur*. Hrsg. von Harald Heppner, René Kegelmann und Stefan Sienerth. München 2011, S. 165–188.
- Urme pietiste în literatura germană din Transilvania. În: *Toleranță, coexistență, antagonism. Percepții ale diversității religioase în Transilvania, între Reformă și Iluminism [Toleranz, Koexistenz, Antagonismus. Wahrnehmungen religiöser Vielfalt in Siebenbürgen zwischen Reformation und Aufklärung]*. Hrsg. von Joachim Bahlcke und Konrad Gündisch. Cluj-Napoca 2013, S. 285–298.
- „Wir stehen starr, wenn andre essen“. Der Bukarester Literatenkreis um Oskar Pastior und Georg Hoprich. In: *Blickwechsel*, Ausgabe 1/2013, S. 27–29.

- „Hermine Pilder-Klein im Sichtfeld der Securitate“. In: Schriftsteller *versus* Übersetzer. Begegnungen im deutsch-rumänischen Kulturfeld. Hrsg. von Maria Sass, Doris Sava und Stefan Sienerth. Frankfurt am Main 2013, S. 61–80.
- „Confuzia a devenit mod de viață.“ Dosarul de Securitate al poetului Georg Hoprich. In: *Transilvania*. Seria noua, anul XLI, Sibiu (übersetzt von Maria Sass).
- Zum Tod des Germanisten Antal Mádl. In: *Spiegelungen* 8(62)2013, H. 3, S. 326–327.
- „So übergebe ich als Ergebnis gemeinsamen Wirkens ein ‚wohlbestalltes Haus‘“. In: *Spiegelungen* 8(62)2013, H. 4, S. 429–423.
- Zielstrebig, leidenschaftlich, übereifrig. Zur Securitate-Akte des Literaturhistorikers Heinz Stănescu. In: *Die Securitate in Siebenbürgen*. Hrsg. von Joachim von Puttkammer, Stefan Sienerth und Ulrich A. Wien. Köln, Weimar, Wien 2014, S. 308–341.
- Un discurs festiv și consecințele acestuia. Traducătoarea Hermine Pilder-Klein în vizorul Securității. În: *Transilvania*. Sibiu 8/2014, S. 8–16 (übersetzt von Maria Sass).
- „Zugang zu einem Wissenschaftsdialog von gesamteuropäischer Dimension“. In: „Kultivierte Menschen haben Beruhigendes“. Festschrift für George Guțu. Hrsg. von Gabriel H. Decuble, Orlando Groessgesse, Maria Irod und Stefan Sienerth. Bd. I u. II. Bukarest und Ludwigsburg 2014.
- Andreas Möckel: Umkämpfte Volkskirche. Leben und Wirken des evangelisch-sächsischen Pfarrers Konrad Möckel (1892–1965). In: *Spiegelungen* 2/2014, S. 196–201.
- Operative Vorgänge der Securitate im Problemfeld „Deutsche Faschisten und Nationalisten“. In: *Vexierspiegel Securitate*. Rumäniendeutsche Autoren im Visier des kommunistischen Geheimdienstes. Hrsg. von Gerhardt Csejka und Stefan Sienerth. Regensburg 2015, S. 17–29.
- Zeugnisse früher Prägung. Der junge Richard Wagner und die ‚Provinz‘. In: *Provinz als Denk- und Lebensform*. Der Donau-Karpatenraum im langen 19. Jahrhundert. Frankfurt a. M. 2015, S. 195–210.
- Interkulturelle Vermittlungstätigkeit im Zeichen zweier Diktaturen. Neue Erkenntnisse zur Biografie und zum Werk von Harald Krasser. In: *Wechselwirkungen im deutsch-rumänischen Kulturfeld*. Hrsg. von Sunhild Galter, Maria Sass und Ellen Tichy. Frankfurt a. M. 2015, S. 73–112.

- Zur Biografie und zum Werk des Lexikografen Fritz Holzträger. In: Zwischen traditioneller Dialektologie und digitaler Geolinguistik: Der Audioatlas siebenbürgisch-sächsischer Dialekte (ASD). Hrsg. von Thomas Krefeld, Stephan Lücke und Emma Mages. Münster; München 2016, S. 165–188.
- Dr. Helmut Kelp. In: Stephan Ludwig Roth Gymnasium. Geschichtliche Fragmente, Bd. V. Besorgt von Helmuth Julius Knall, Mediasch 2016, S. 88–90.
- Activitatea de mediere interculturală sub semnul a două dictaturi. Date noi referitoare la biografia și opera lui Harald Krasser. În: In honorem Vasile Ciobanu. Studii privind minoritatea germană din România în secolul al XX-lea. Editat de Corneliu Pintilescu. Sibiu 2017, pag. 327–360 (übersetzt von Maria Sass).
- Rumäniendeutsche Schriftsteller im Visier des kommunistischen Geheimdienstes Securitate. In: Folia Linguistica et Litteraria / Zeitschrift für Sprach- und Literaturwissenschaft (18/1). Univ. Montenegro Nov. 2017, S. 29–46.
- Zeugnisse früher Prägung. Der junge Richard Wagner und die ‚Provinz‘. In: Die Sprache, die auf das Nichts folgt, die kennen wir nicht. Sätze und Texte für Richard Wagner. Hrsg. von Horst Samson und Anton Sterbling. Ludwigsburg 2018, S. 269–291.

III. Articole în ziare (selectie):

- Aufgehobene Tradition: die Lyrik des Eduard Schullerus. In: *Echinox*, Nr. 2, 1973.
- Tradiție și inovație în lirica lui Eduard Schullerus (Tradition und Erneuerung in der Lyrik des E. S.). În: Vatra, Anul III, Nr. 6, 1973.
- Literatura română și expresionismul (Ov. S. Crohmălniceanu). In: Ebenda, Anul II, Nr. 1 1972.
- Günter Eich [Prezentare și traducere, împreună cu Serafim Duicu]. În: Ebenda, Anul III, Nr. 29, 1973.
- Die Lebensschaukel. Anthologie zeitgenössischer rumänischer Prosa. In: Ebenda, Anul III, Nr. 25 1973 (Rezension).
- Hans Liebhardt: Tot ce era necesar. In: *Echinox*, Nr. 1-2, 1973 (Rezension).
- Eine Literatur im Umbruch. Wilhelm Hermann und die Dichter der „Karpaten“. In: *Karpatenrundschau*, 17.09. und 24.09.1976.

- Die Mundart braucht sich nicht zu schämen. Viktor Kästner. In: Ebenda, 31.12.1976.
- Eine der großen Herrlichkeiten Europas.“ Leo Greiner und Siebenbürgen. In: Ebenda, 4.03.1977.
- Antologie de poezie germană din România. In: *Transilvania*, Anul V., Nr. 12, 1976, p. 37.
- Franz Hodjak (Tineri poeți de limba germană din România / Junge rumäniendeutsche Dichter). In: *Transilvania*, H. 2/1977, S. 38–39.
- Absage an die Idylle. Regine Ziegler und die sächsische Frauen- dichtung der Jahrhundertwende. In: *Die Woche*, 18.03.1977.
- Frieder Schuller (Tineri poeți de limba germană din România). In: *Transilvania*, H. 3/1977, S. 40–41.
- Joachim Wittstock. (Tineri poeți de limba germană din România). In: Ebenda, H. 4/1977, S. 42–43.
- Bernd Kolf (Tineri poeți de limba germană din România). In: Ebenda, H. 7/1977, S. 38–39.
- Anemone Latzina (Tineri poeți de limba germană din România). In: Ebenda, H. 7/1977, S. 39–40.
- Der treueste Gefährte. Briefe von Eduard Schullerus an Adolf Meschendörfer. In: *Karpatenrundschau*, 5.8.1977.
- Lob mit Lehre. Siebenbürgisch-deutsche Gelegenheitsdichtungen des Barockzeitalters. In: Ebenda, 12.08.1977.
- Mundartdichtertreffen – ein Vorschlag. In: *Die Woche*, 5. Aug. 1977.
- Richard Wagner (Tineri poeți de limba germană din România). In: *Transilvania*, H. 8/1977, S. 33–34.
- Anliegen eines Bauerndichters. Der Kleinprobsdorfer Landmann Johann Dohler (1817–1884). In: *Karpatenrundschau*, 3.09.1977.
- Viktor Kästner (1826–1857). In: *Repere sibiene. Studii și referate. Sibiu 1977*. S. 205–209.
- Die „goldene Zeit“ der Mundartlyrik. In: *Die Woche*, 3.03.1978.
- Tendințe și orientări în critica de limbă germană actuală din România. (Tendenzen und Orientierungen in der rumäniendeutschen Literatur- kritik der Gegenwart). În: *Definirea actului critic (Die Definition des kritischen Urteils)*. Sibiu 1978, S. 49–50.
- Der Anfang ist gemacht. Betrachtungen zur rumäniendeutschen Literaturgeschichte nach 1944. In: *Neuer Weg*, 30.12.1978.

- „Die schlechteste Schule dürfte es nicht gewesen sein.“ Bemerkungen zur Erwin Wittstock-Rezeption nach 1944. In: *Die Woche*, 2.03.1977.
- Un poet în formare. Werner Söllner (Ein Dichter in seiner Entwicklung). În: *Transilvania*, H. 3/1979, S. 37–38.
- Şansele literaturii în dialectele săsesc și şvăbesc (Siebenbürgisch-sächsische und banatschwäbische Mundartliteratur). In: Ebenda, H. 7/1979, S. 32–34.
- Von den Anfängen bis zum Barock. Ein Beitrag zur Geschichte der deutschen Literatur unserer Heimat. In: *Neuer Weg*, vom 29.03.1980 bis 18.04.1981 (**30 Folgen**).
- Für eine Erneuerung des Menschen. Einige Überlegungen zur Dramatik von Hermann Klöß. In: *Karpatenrundschau*, 26.09.1980.
- „De unde ici ceasurile bucuriei“. Georg Hoprich („Wo nimmst du frohe Stunden her“). In: *Transilvania*, H. 7/1981, S. 40.
- Necesitatea muncii migăloase. Despre activitatea „Breslei cărții germane din România“ (Die notwendige Kleinarbeit. Über die „Deutsche Buchgilde in Rumänien.“) In: Ebenda, H. 7/1982, S. 49–50.
- Gültige Maßstäbe gesetzt. Fünfundsiebzig Jahre seit dem Erscheinen der „Karpathen“. In: *Neuer Weg Kalender* 1982, S. 74–76.
- Ein großer Humanist: Christian Schesäus. In: *Die Woche*, 26.07.1985.
- 400 de ani de la moartea lui Christian Schesäus (Vierhundert Jahre seit dem Tod von C. S.). In: *Transilvania*, H. 9/1985, S. 1–2.
- Lernbegierig, experimentierfreudig. Eindrücke vom Schässburger Mundartdichtertreffen. In: *Die Woche*, 11.10.1985.
- Chance der Wiederentdeckung. Michael Albert. In: *Neuer Weg*, 18.10.1986.
- Das Fazit eines Lebens. Zum I. Band des „Nordsiebenbürgisch-Sächsischen Wörterbuchs“. In: *Neuer Weg*, 20.02.1988. (Nachgedruckt in: *Neue Literatur*, 39(1988), H. 2, S. 88–89).
- Zur siebenbürgisch-deutschen Literatur des 17. Jahrhunderts. In: *Neuer Weg*, 9.04.1988 bis 18.06.1988 (**8 Folgen**).
- Cu privire la un vechi împrumut din limba română în graiurile săsești (Über ein altes rumänisches Lehnwort in den siebenbürgisch-sächsischen Mundarten). În: *Transilvania*, H. 5/1988, S. 45–46.
- Vater der Nösner Germanistenschule. Gustav Kisch. In: *Neuer Weg*, 11.06.1988.

- Stark ausgeprägter Subjektivismus (Neue Literatur-Kolloquium in Michelsberg). In: *Neue Literatur* 39(1988), H. 7, S. 32–34.
- Zwei grundlegende Entdeckungen. Andreas Scheiner. In: *Neuer Weg Kalender* 1989, S. 75–79.
- Ständig gefeilt. Gedichte aus dem Nachlaß von Friedrich Wilhelm Schuster. In: *Karpatenrundschau*, 14.02.1989.
- Ein Wunsch ging in Erfüllung. Horst Schuller Angers Anthologie sächsischer Dialektdichtung. In: *Neuer Weg*, 13.05.1989.
- Ein ungewöhnlicher Barockautor. Johann Gorgias. In: *Neuer Weg Kalender* 1990, S. 58–61.
- Suche nach der Identität. Bernhard Capesius. In: *Neuer Weg*, 16.11.1989.
- „Das Gute kommt ganz unverhofft.“ Adolf Schullerus und Andreas Scheiner. In: *Die Woche*, 1.12.1989.
- Zur siebenbürgisch-deutschen Literatur des 18. Jahrhunderts. In: *Neuer Weg*, vom 3.03.1990 bis 24.08.1990 (**25 Folgen**).
- Das Versunkene in der Erinnerung festhalten. 200 Jahre „Siebenbürgische Quartalschrift“. In: *Die Woche*, 25.05.1990.
- Nordsiebenbürgisch-sächsisches Wörterbuch. Bd. II. D–G. In: *Zeitschrift für Siebenbürgische Landeskunde*, 14(1991), H. 1, S. 103–106.
- Eine Aufwertung des regionalen Schrifttums. Gespräch mit dem Literaturhistoriker Dr. Stefan Sienerth. In: Emmerich Reichrath: Nicht nur Verrisse. Rezensionen, Berichte, Interviews. Klausenburg 1991, S. 100–106.
- 125 de ani de la naşterea lui Adolf Schullerus (125 Jahre seit der Geburt von A. S.). În: *Revistă de etnografie şi folclor* (Zeitschrift für Ethnografie und Folklore). H.1-2/1991, S. 90–91.
- Transsylvanica in der Bayerischen Staatsbibliothek. In: *Neue Kronstädter Zeitung*, 1.12.1991.
- Festschrift für Professor Zoran Konstantinović. In: *Südostdeutsche Vierteljahresblätter*, 41(1992), H. 1, S. 75–76.
- Sprache, Bildungswesen und Literatur in Siebenbürgen. In: *Reiseführer Siebenbürgen*. Thaur bei Innsbruck 1993, S. 30–32.
- Eine Zeitschrift der rumänischen Germanisten. In: *Südostdeutsche Vierteljahresblätter* 42(1993), H. 2, S. 166–168.
- Beheimatet im kritischen Zwiespalt. Dieter Schlesak. In: *Siebenbürgische Zeitung*, 31.07.1994.

- Gegner sämtlicher Uniformierungen des Geistes. Alfred Marnau. In: *Kulturpolitische Korrespondenz*, 15.08.1994, S. 15–17.
- Von der Nachwelt unterschlagen und verkannt. Joseph Trausch. In: *Siebenbürgische Zeitung*, 20.02.1995.
- Im Land seiner Herkunft und in Europa beheimatet. Walter Myß. In: Ebenda, 15.09.1995.
- Trotz Bedeutungsverlust immer noch eine „Instanz“. Peter Motzan. In: Ebenda, 30.06.1996.
- Verdient, wirkungsvoll und auch umstritten. Heinrich Zillich. In: Ebenda, 25.05.1998.
- Die langen Wege in den späten Abschied. Kurze Geschichte der deutschen Literatur Siebenbürgens, des Banats und des Buchenlandes. In: *Siebenbürgische Zeitung*, vom 20.08.1998 bis 30.09.1998 (**drei Folgen**).
- Nach Orten der Ordnung gesucht. Erwin Wittstock. In: Ebenda, 20.02.1999.
- Erzählen war seine Leidenschaft, nicht nur in Büchern. Erwin Wittstock. In: *Allgemeine Deutsche Zeitung für Rumänien*, 19.02.1999.
- Endzeitlich auf der Suche nach einem Zuhause in der Sprache. Joachim Wittstock. In: *Siebenbürgische Zeitung*, 15.08.1999.
- Johannes Honterus. In: *Limba germană. Manual pentru clasa a XII-a (Lehrbuch)*. Bucureşti 2002, S. 126–127.
- Dem Detail verschrieben. Helmut Kelp. In: *Siebenbürgische Zeitung*, 20.06.01.
- Eigen und fremd. Joachim Wittstock. In: Ebenda, 15.11.2001.
- Der unbedingte Glaube an die Literatur. Zum Tod von Georg Scherg. In: Ebenda, 31.01.2003.
- Wörterbuch hat absolute Priorität. Sigrid Haldenwang. In: Ebenda, 20.03.2003.
- Vom „Dacia“-Lektor zum „Suhrkamp“-Autor. Franz Hodjak wird 60. In: ebenda, 30.09. 2004.
- Pe povârnişurile lingvistice ale copilăriei (Joachim Wittstock). In: *Observatorul cultural*, anul VII, 20.04.-3.05. 2006, pag. III.
- Eduard Schneider zum 70. Geburtstag. In: *Banater Post*, 20. Mai 2014.
- Solides Wissen und geradezu legendäres Sprachempfinden. Der Germanist und Literaturwissenschaftler Peter Motzan wurde 70. In: *Siebenbürgische Zeitung*, 15. 07. 2016.

- Vom verspäteten Grundschüler zum Präsidenten der Österreichischen Gesellschaft für Germanistik. Univ.-Prof. Dr. Dr. h.c. mult. Anton Schwob wurde 80 Jahre alt. In: Siebenbürgische Zeitung, 10. 09. 2017.

Notă: Cărțile și unele studii au fost recenzate în reviste de specialitate și pe paginile literare ale unor ziare, unele chiar în reviste și ziare de prestigiu și de mare circulație

IV. Participări la sesiuni științifice:

În jur de 150 referate și conferințe ținute la universități, instituții științifice și culturale din:

România (București, Cluj-Napoca, Sibiu, Timișoara, Iași, Brașov, Mediaș, Sighișoara, Sinaia, Neptun, Codlea);

Germania (München, Berlin, Hamburg, Bonn, Mainz, Konstanz, Leipzig, Dresden, Düsseldorf, Stuttgart, Ulm, Heidelberg, Tübingen, Jena, Frankfurt a. O., Eichstätt, Marbach, Wolfsburg, Oldenburg, Sindelfingen, Bad Kissingen)

Austria (Wien, Innsbruck, Graz, Eisenstadt)

Ungaria (Budapesta, Pécs, Szeged, Vésziprèm)

Serbia (Belgrad, Novi Sad)

Slovenia(Ljubljana)

Franța (Paris, Besançon)

Norvegia (Bergen)

Montenegro (Bar)

V. Cărți și articole omagiale (selecție):

1. Carte, revistă:

- Minderheitenliteraturen – Grenzerfahrung und Reterritorialisierung. Festschrift für Stefan Sienerth. (Despre literatura minorităților naționale. Omagiu lui St. S.). Hrsg. von George Guțu, Ioana Crăciun, Iulia Patrut. București 2008, 334 pag.
- Germanistische Beiträge (Sibiu) 22/23/2007. Dieses Heft ist Dr. Stefan Sienerth zum 60. Geburtstag gewidmet. Hrsg. von Maria Sass. (Număr omagial)

2. Studii și articole de referință (selecție):

- Who is who in der Bundesrepublik Deutschland. Begründet von Ralph Hübner. 13. Ausgabe 2007. pag. 4845.
- Academia Română. Institutul de Cercetări Socio-Umane Sibiu. Semicentenar 1956–2006. Sibiu, pag. 196–198.
- „Dacă Herta Müller ia mâine Premiul Nobel, literatura română o va accepta subit.“ Interviu cu Cristian Cercel. În: *Observatorul cultural*, anul VIII, serie nouă, 27. sept. 2007, pag. 16–17.
- Maria Irod: La München – despre germanii din România și nu numai. In: *Lettre internationale*. Editia română. Nr. 68, 2008/09, pag. 114–115.
- Cosmin Dragoste: Bucuria muncii bine făcute. In: *Mozaicul*, serie nouă, anul XII, Nr. 5, pag. 19.
- Gheorghe Bușoiu/Lucian Giura: Profiluri mediceșene. Vol. 2. Sibiu 2011, pag. 164–166.
- Peter Motzan: Zuverlässig, vielseitig, unermüdlich. Prof. h. c. Dr. Stefan Sienerth zum 60. Geburtstag. In: *Siebenbürgische Zeitung*, 25.03.2008.
- Franz Hodjak: Für gerechtes Gedächtnis und unverbogenes Selbstverständnis. Stefan Sienerth zum 60. Geburtstag. In: *Spiegelungen* 3(57)2008, pag. 104–105.
- Richard Wagner: Laudatio (bei der Entgegennahme des Siebenbürgisch-Sächsischen Kulturpreises, zusammen mit Peter Motzan). In: *Spiegelungen* 6(60) 2011, H. 3, pag. 221-223.
- Jürgen Lehmann: Wissenschaftspraxis als schöpferischer und konzilient-vermittelnder Dialog. Laudatio auf Stefan Sienerth. In: *Spiegelungen* 8(62)2013, H. 4, pag. 414–420.
- Maria Sass: Ein der Lehre, Forschung und Publizistik gewidmetes Leben. Stefan Sienerth wird 65. In: *Germanistische Beiträge*, 32, Hermannstadt/Sibiu 2013, pag. 9–11.
- Wikipedia. Enciclopedia liberă (online, în limba germană și română).

Discursul de recepție al domnului dr. Stefan Sienerth

Magnificiență, domnule Rector Prof. Bondrea, onorați membri ai Senatului, Spectabilitate, domnule decan, Prof. Terian, doamna Prof. Sass, doamnelor și domnilor, stimate colege și stimați colegi!

Viața unui muritor de rând, chiar dacă ea cuprinde ca a mea, peste șapte decenii, nu-ți oferă multe din astfel de situații deosebite. Personal am avut parte de un moment asemănător celui de astăzi doar de două ori: Prima dată, când am inaugurat și condus în vara anului 2005 o manifestare academică închinată decernării titlului de instituție asociată a Universității „Ludwig Maximilian” din München a Institutului de studii sud-est-europene, a cărui conducere o preluasem cu câteva luni în urmă. Acțiunea s-a desfășurat în cadrul unei festivități organizate, în sala Senatului universității bavareze, în prezența a multor invitați din viața academică și politică.

A doua oară am trăit un sentiment asemănător, când mi s-a oferit prilejul, să o prezint pe atunci proaspăta laureată a premiului Nobel pentru literatură a anului 2009, scriitoarea bănățeană Herta Müller, în cadrul unei festivități omagiale, organizată de prestigioasa „Literaturhaus München” împreună cu Universitatea „Ludwig Maximilian” și cu institutul nostru, în Aula magna a universității, în fața a aproximativ opt sute de spectatori curioși care, dintre cei în jur de 2000 de interesați, reușiseră să găsească un loc în sala festivă a universității.

Ceea ce deosebește însă aceste două experiențe de cea de astăzi este nu numai poziția mea în actualul cadru festiv –eu intrând acum dintr-un rol secundar și auxiliar, nu cel pe care l-am avut la manifestările amintite la München, atunci aflându-mă în focusul atenției.

Mai mult: în aceste clipe, când mi se oferă o înaltă distincție academică de o prestigioasă universitate, cum este Universitatea „Lucian Blaga”

din Sibiu, mă cuprind sentimente de cu totul altă natură. Înaltul titlu mă onorează și sunt mândru că îl primesc din partea universității, la care am putut funcționa în calitate de cadru didactic și cercetător științific peste un deceniu și jumătate.

Bucuria mea este cu atât mai mare, fiindcă prezența mea în mijlocul domniilor Voastre îmi creează posibilitatea de a mă întâlni cu o parte din foștii mei colegi și studenți, bursieri și doctoranzi, prieteni și cunoscuțiși, nu în ultimul rând, cu acest minunat oraș, de care mă leagă atâtea amintiri, în majoritatea lor plăcute și frumoase, unice și de neuitat.

Pentru aceste momente deosebite țin să mulțumesc domniei Voastre, domnule Rector Bondrea, și onoraților membrii ai Senatului în frunte cu domnul Președinte prof. Horațiu Rusu, pentru decernarea titlului de *Doctor honoris causa* și a prezenței Domniilor Voastre la această manifestare. Vă mulțumesc Magnificiență pentru frumoasele cuvinte, pe care mi le-ați adresat, poate chiar mai frumoase decât le merit.

Mulțumirile mele se adresează și colegilor de la Facultatea de Litere și Arte, condusă de domnul Decan, profesorul și stimatul coleg de breaslă, eminentul istoric și critic literar Andrei Terian, și domnului Director al Departamentului de Studii Anglo-Americane și Germanice, dr. Ovidiu Matiu, precum și bineînțeleș colegelor de la secția germană, și tuturor aceluia care m-au găsit vrednic, să devin din nou – pe alt plan – membru al comunității academice din Universitatea „Lucian Blaga”.

Last, but not least îi mulțumesc fostei mele studente, profesoarei Maria Sass, pentru frumoasa și elogioasă prezentare, și nu în cele din urmă pentru sprijiniul în acordarea acestei înalte distincții. Ce este mai frumos pentru un fost dascăl, ajuns în pragul senectuții, decât să fie lăudat de o fostă studentă, care la rândul ei a devenit astăzi o profesoară universitară îndrăgită și respectată și care în prezent împreună cu colectivul ei continuă cu succes munca noastră de cercetare și predare.

Dacă mă uit în sală sunt bucuros să descopăr unii din foștii colegi, cu unii dintre ei firele vieții mele s-au încrușisat de nespuse ori, cu alții sunt legat de o prietenie atât de durabilă, încât n-a putut fie îngrădită de timp și granițe. Îmi cer scuze că nu-i pot nominaliza.

Stimat auditoriu!

După ce doamna prof. Maria Sass a prezentat cu multă competență și empatie biografia mea și preocupările mele științifice și didactice, încă-

drându-le în perimetrul celor două etape distincte ale vieții mele, atât în România cât și în Germania, în timpul care mi-a rămas vreau să accentuez din multitudinea de probleme legate de aria mea de cercetare doar două aspecte, care mi se par mai esențiale.

În ceea ce privește prima latură a tematicii investigațiilor mele țin să amintesc că la începutul deceniului al treilea al secolului trecut, nu mult după constituirea României Mari, Decanul și Rectorul Universității din Iași, germanistul rășinărean Traian Bratu (1875–1940), era în căutarea unor cadre didactice universitare bine pregătite și angajate, pentru a consolida printre altele și catedra de limbi și literaturi germanice a universității ieșene.

Traian Bratu a fost una din figurile luminoase ale intelectualității românești interbelice, democrat și liberal convins, intrând din această cauză în conflict cu reprezentanții și susținătorii partidelor totalitare din acele timpuri, care-i vor curma prea timpuriu viața în anul 1940. El studiasse la începutul secolului al 20-lea la Universitatea din Berlin, avându-i ca profesori pe unii din corifeii germanisticii acelor timpuri, precum Erich Schmidt, Gustav Roethe sau Wilhelm Dilthey. Țelul rectorului Bratu era formarea unor catedre solide și trainice care, pe lângă educarea cadrelor didactice pentru învățământul gimnazial românesc, să fie și lăcașuri de cercetare în domeniul științelor. În căutarea sa el a întâlnit un tânăr germanist ambițios, care nu cu mult în urmă își terminase studiile, își luase doctoratul și predă la liceul Brukenthal din Sibiu. Se numea Karl Kurt Klein (1897–1971), provenea dintr-o familie care va deveni renumită în Transilvania și nu numai, tatăl său fiind preot evanghelic, iar cei doi frați ai săi, unul jurnalist reputat la un mare ziar din Berlin, oponent al naziștilor, ceea ce probabil i-a adus sfârșitul prematur, în anul 1936, celălalt Director de bancă la Hermannstädter Allgemeine Sparkasse din Sibiu și Brașov. Sora lor Hermine Pilder-Klein va fi una dintre traducătoarele cele mai profilate ale literaturii române în limba germană, transpunând printre alte *Amintirile din copilărie* ale lui Ion Creangă, *Neamul Șoimăreștilor* de Mihail Sadoveanu sau *Ultima noapte de dragoste, prima noapte de război*, romanul lui Camil Petrescu, pentru a aminti doar câteva din traducerile sale.

Karl Kurt Klein – la el doresc să revin – avea îndoieli, privind posibilitatea continuării la Iași a studiilor sale deja începute referitoare la literatura și istoria sașilor ardeleni. Într-o scrisoare Traian Bratu îl asigură, că împărtășea intenția lui Klein, atrăgându-i totodată atenția că ar avea posibilitatea

să studieze și să publice, nu numai despre sași, ci și despre germanii din Bucovina și Banat, două regiuni care după 1918 deveniseră parte integrantă a României.

Și într-adevăr tânărul filolog sas din Sibiu, sub îndrumarea și ocrotirea profesorului ieșean, originar din Rășinari, va desfășura în deceniul al treilea și al patrulea al secolului trecut, la Iași, o prodigioasă activitate științifică, publicând o serie de cărți, studii și articole, în țară și în străinătate, mai ales despre literatura, cultura, istoria și limba germanilor de pe teritoriul României. Urcând treptele academice, el a devenit conferențiar, iar din anul 1939 va prelua Catedra de germanistică a Universității din Cluj. Împrejurările istorice îl vor duce după 1945 la Innsbruck în Austria, unde va porni din nou ascensiunea academică de la gradul de asistent, ajungând doar spre sfârșitul vieții profesor universitar. Va deceda ca dascăl universitar extrem de apreciat de studenți și doctoranzi în anul 1971 în capitala tiroleză.

La Iași Klein a fost o perioadă de timp și directorul Bibliotecii universitare și, împreună cu Traian Bratu, a redactat o serie de manuale școlare pentru predarea limbii germane la școlile românești.

Mi-am permis această incursiune nu numai pentru a arăta cât de fecunde au fost relațiile germano-române între reprezentanții populației majoritare cu cei aparținând unei minorități naționale, dar și pentru a evidenția natura și direcțiile de cercetare ale unui germanist de frunte, cu succese remarcabile în domeniul său.

Deja Klein a atras atenția germaniștilor români – mai ales în cartea sa *Rumänisch-deutsche Literaturbeziehungen*, apărută la Heidelberg în anul 1929 – asupra unui domeniu de cercetare aparte, arătându-le că ei ar avea șansa să fie creativi și receptați atât în cultura germană cât și în cea română, dacă se ocupă mai ales de două teme mari:

Pe de o parte ar fi temele legate de literatura și limba germanilor din România. Cei care se dedică acestei tematici trebuie să țină seamă că au de-a face cu fenomene ale unei așa-zise literaturi regionale care, în multe privințe, se deosebește de literatura canonizată din spațiul lingvistic german. Autorii din aceste provincii au fost în mare parte izolați, au trăit departe de centrele culturale mari, din aceste motive au propagat motive și o tematică provincială, orientată spre trebuințele și nevoile unor mici grupuri etno-culturale, iar receptarea operelor lor a fost determinată în majoritatea cazurilor de un cadru geografic restrâns. Aceste caracteristici sunt comune operelor mai multor scriitori din Ardeal, Bucovina sau Banat.

Dar și aceste literaturi au avut reprezentanți care au depășit granițele acestor închistări, reușind să devină scriitori cunoscuți și în afara regiunilor lor. În literatura transilvăneană știm deja din secolul al 15-lea, fără ai cunoaște numele adevărat, de un elev de la liceul din Sebeș care, în urma unei incursiuni ale armatelor otomane, a ajuns prizonier în Turcia, unde a cunoscut viața și datinile, limba, istoria și cultura populației în mijlocul căreia a trebuit să traiască mai mulți ani. Ajuns în libertate la Roma acest „Frate Schebeschensis” sau „Captivus semptemcastrensis”, cum a fost numit, s-a călugărit, intrând în ordinul dominicanilor. El a scris o carte despre cele văzute, trăite și aflate în timpul prizonieratului său, care în varianta originală în limba latină poartă titlul *Tractatus de moribus, conditionibus et nequitia turcorum*, apărută în prima ediție în 1481 la Urach în sudul Germaniei. Tradusă în limba germană și prefațată printre alții și de reformatorul Martin Luther, cartea sebeșeanului va deveni un fel de *bestseller* datorită faptului că a fost una dintre publicațiile primelor confruntări dintre lumea creștin-europeană cu expansionismul imperiului otoman, prin ea se informau cititorii din Europa centrală despre noii cuceritori din Asia Mică.

Un alt *bestseller*, circa 50 de ani mai târziu, îl datorăm unui brașovean, umanistului și reformatorului Johannes Honterus, al cărui nume îl poartă și astăzi liceul german din Brașov. Honterus a jucat un rol important și în cultura română, datorită, printre altele, și faptului că diaconul Coresi a avut posibilitatea, de a tipări la mijlocul secolului al 16-lea în tiparnița creată de Honterus primele cărți în limba română – în Țara Românească, la Târgoviște, Coresi avea voie să tipărească doar în limba slavonă. Honterus a scris un tratat de geografie și antropologie *Rudimenta cosmographica* care, fiind folosit ca manual la liceele în spațiul european, a cunoscut de la prima sa apariție în anul 1530, mai multe ediții și traduceri, dintre care amintesc 16 ediții la Zürich, 5 la Basel și Anvers, trei la Brașov, două la Cracovia și în multe alte orașe europene, ca Praga, Köln, Copenhaga, Roma, Veneția și altete.

Și șvabii bănățeni se pot lăuda cu nume sonore în cultura lor, cum e cazul lui Nikolaus Lenau, al cărui nume este purtat de liceul german din Timișoara, iar satul în care s-a născut se numește și azi în limba romană Lenauheim. Nikolaus Lenau care a părăsit foarte timpuriu Banatul și a trăit printre altele la Budapesta, Bratislava, Viena, Stuttgart și în Statele

Unite ale Americii a fost unul dintre marii poeți lirici ai romantismului târziu german, cu o mare influență nu numai în spațiul lingvistic german, ci și în sud-estul Europei: ecourile poeziei sale se pot evidenția în poezia poetului național maghiar Petöfi Sandor sau a celui sloven France Prešeren și nu în ultimul rând și în unele versuri ale lui Mihai Eminescu, care a tradus mai multe poezii de Lenau, dintre care amintim frumoasa poezie *Das dürre Blatt*. Frecventând, ca și Lenau, doar cu câteva decenii mai târziu sanatoriul Oberdöbling de lângă Viena, Eminescu a căutat, dacă nu însănătoșire, cel puțin ameliorarea unei boli pe atunci incurabilă, de care sufereau ambii poeți. Influența lui Lenau s-a răsfrânt în poezia românească, printre alții, și asupra lui George Coșbuc care, deja ca elev, după ce a învățat germana cu unchiul sau Ion Ionașcu, directorul școlii din Telciu, la „Gimnaziul fundațional greco-catolic din Năsăud” cunoaște, pe lângă poezia lui Heine, Chamisso și Rückert, și aceea al lui Lenau. Mai târziu Coșbuc va traduce piesa de teatru „Don Carlos” de Schiller și alte capodopere ale literaturii universale în limba română, folosindu-se în travaliul său și de traduceri germane.

În Bucovina au trăit, mai ales în perioada interbelică, mai mulți poeți evrei de expresie germană, dintre care amintim în primul rând pe Paul Celan, ai cărui părinți muriseră în lagărele de oprimare din Transnistria. Paul Celan va părăsi în anul 1947 Bucureștiul, se va opri un timp la Viena, unde-și publica primele volume, stabilindu-se apoi la Paris, unde va continua să scrie, deși poliglot, mai ales în limba germană, fiind considerat astăzi poate cel mai de seamă poet liric al literaturii postbelice germane.

Din zilele noastre aș vrea să amintesc doar pe sibianul Oskar Pastior, *Dr. honoris causa* al acestei Universități, cel care în anul morții sale 2006 a primit premiul Georg Büchner, cea mai înaltă distincție literară din Germania și, nu în ultimul rând, pe deținătoarea premiului Nobel, deja amintita scriitoare Herta Müller.

Aș putea să continui. Mă opresc din motive de timp la aceste exemple, cu care am vrut doar să ilustrez că literatura germană de pe teritoriul României nu este doar o literatură cu caracter etnografic și provincial, din contră: prin reprezentanții ei de seamă ea este conectată atât cu literatura canonică germană, cât și cu cea română, ba chiar prin vârfurile ei cu literatura universală.

Al doilea aspect, la care s-a referit deja Karl Kurt Klein, și pe care doresc să-l ating în scurta mea expunere, se referă la un larg câmp de

cercetare pentru germaniștii din România și are în vedere multiplele interfețe și interacțiuni care au avut loc de-a lungul secolelor între literatura germană, în totalitatea ei, și cea română. Exemplele sunt de ordinul sutelor și recunosc că mi-a făcut mare plăcere să le vorbesc studenților mei la universitățile din München și București despre această tematică.

Nu vreau să mă opresc la acele secole, când cultura română a fost legată, pentru o lungă perioadă de timp, de spațiul bizantin, iar legăturile cu centrele Europei centrale și de vest erau mai slabe și sporadice. Peisajul cultural se schimbă odată cu apariția „Școlii Ardelene” la sfârșitul sec. al 18-lea și orientarea reprezentanților ei spre Roma și Viena, și câteva decenii mai târziu în Moldova și Muntenia, când intelectualii români ai epocii încearcă să integreze literatura română în „circuitul european”. Cel puțin de atunci literatura germană și cea română pot fi privite ca aparținând aceluiași spațiu. Deși afinitățile literaturii române erau mai puternice cu spațiul romanic, cu literaturile franceză și italiană de exemplu, au existat și tentative de a lega literatura română de cea germană, cum au fost bunăoară cele ale lui Gheorghe Asachi în Moldova. După Unirea Principatelor Române și mai ales odată cu venirea pe tron a lui Carol I și a soției sale Elisabeta de Wied, cunoscută în literatură sub pseudonimul Carmen Sylva, s-a produs o apropiere mai puternică a literaturii române de cultura germană. De la sfârșitul secolului al 19-lea elitele românești care studiau în străinătate erau formate nu doar la Paris și Roma, ci și la Viena ori Berlin. Și după 1918 lucrurile au mers în aceeași direcție, cezura petrecându-se abia după 1945.

Astfel cultura și limba germană au jucat un rol benefic în biografia intelectuală a mai multor scriitori români de prim rang, precum Titu Maiorescu, Mihai Eminescu sau Lucian Blaga, pentru a aminti doar exemplele poate cele mai concludente. De la Titu Maiorescu știm că a urmat, ca și „Junimiștii” Costache Negruzzi și Petre P. Carp, deja cursurile liceale în spațiul lingvistic german, în cazul său la Viena, a studiat la mai multe universități germane și franceze și-a luat doctoratul la Gießen, publicând în limba germană la Berlin o lucrare „*Einiges Philosophisches in gemeinfasslicher Form*” (Considerații filozofice într-o formă accesibilă). Eminescu la rândul său a plecat la vârsta de 19 ani la Viena la studii, doi frați mai mari ai lui erau deja studenți acolo, respectiv la Berlin. Despre formarea sa la universitățile germane s-au scris deja multe cărți și studii, mă rezum doar să amintesc că la îndemnul lui Maiorescu, care i-a sugerat

lui Eminescu să-și scrie doctoratul despre filozofia lui Kant, Eminescu a început chiar să traducă din *Critica rațiunii pure* a filozofului german, un travaliu de loc plăcut și comod. Deși poetul român era fascinat, după cum știm de filozofie și de istoria ei, el a renunțat la ideea de a-și lua doctoratul, în favoarea poeziei – o decizie pe care, dacă ne gândim ce consecințe benefice a avut în cultura română, o salutăm și noi cu toată căldura!

După stabilirea lui Eminescu la București el va intra din nou în legătură cu cultura germană, mai ales prin deja amintita Carmen Sylva care, în anul 1882, după o vizită a poetului la palatul ei, îl va descrie pe poet, „ca venind dintr-o altă lume“. „Tenebros“ continuă ea în *Însemnările ei*, „el îmi amintea de Manfred și de Faust, de chipurile palide și răvășite ale marilor romantici [...] În toată viața mea, el a rămas pentru mine imaginea Poetului însăși“.

Și despre Lucian Blaga – al cărui nume îl poartă acest prestigios lăcaș de învățământ și cercetare – și despre legăturile sale cu spiritualitatea germană au fost scrise mai multe lucrări. De la el se știe că a intrat deja la o vârstă fragedă în contact cu învățământul german, în forma sa transilvano-săsească, el urmând primele patru clase la Sebeș, la școala primară germană. Mai târziu el își va continua studiile la Viena, unde-și va lua și doctoratul. Afinitățile sale cu poezia și filozofia germană au fost păstrate de-a lungul întregii sale vieți și au lăsat urme vizibile în opera sa atât literară, cât și filozofică și eseistică. În cadrul acestei expuneri, nu mă pot opri asupra lor. Doar o singură latură a acestor preocupări doresc în încheiere să o scot în evidență. Este vorba de traducerile cărora s-a dedicat scriitorul și filozoful ardelean, mai ales spre sfârșitul vieții sale, când a fost îndepărtat de la catedră de la universitatea clujeană și a fost nevoit să se dedice altor îndeletniciri. În această perioadă Lucian Blaga a tradus, printre altele, mai multe opere de Lessing, renumitul scriitor iluminist german, și a finalizat traducerea lui *Faust* de Goethe, una din capodoperele literaturii germane.

Și prin acest demers cultural, dar și prin celelate traduceri ale sale din germană și din alte limbi de circulație internațională, Lucian Blaga a subliniat rolul important pe care l-au jucat traducerile în istoria culturală a omenirii. „Wer fremde Sprachen nicht kennt, weiß nichts von seiner eignen“ (cine nu cunoaște limbi străine, nu știe nimic despre limba lui maternă) – acest dicton al lui Goethe, îi era cunoscut și lui Blaga. Dar nu numai lui, ci și aceluia care de-a lungul timpului au tradus multe opere ale scriitorilor români în alte limbi. Referindu-ne în cazul nostru la limba

germană, un rol deosebit l-au avut scriitorii și literații aparținând grupurilor minoritare de pe teritoriul României. De la Frank von Frankenstein, primul traducător din română, în secolul al XVII-lea, și până la Oskar Pastior, Franz Hodjak, Gerhardt Csejka, Werner Söllner, Ernest Wichner ori Georg Aescht, acești oameni au avut un rol deosebit în diseminarea literaturii române în spațiul german. Gândiți-vă numai la câte versiuni germane ale poeziei lui Eminescu există: Mite Kremnitz, Orendi-Hommenau, Konrad Richter, Georg Scherg, Wolf von Aichelburg, Dieter Roth, Dieter Fuhrmann și mulți alții.

Mă bucur că și în prezent mai ales acești importanți tălmăcitori ai literaturii române în spațiul de limbă germană sunt activi, acești foarte buni intermediari, autori și traducători germani originari din România, care au demonstrat nu, în cele din urmă, la Târgul de carte de la Leipzig din 15 până 18 martie 2018, unde România a fost țara invitată de onoare, cât de puternic se angajează pentru literatura română, pe care o prețuiesc și pe care o pot citi în original. Mă bucur că unii dintre ei se află în mijlocul nostru și participă la simpozionul organizat de colegii de la Facultatea de Litere și Arte din Sibiu. Împreună vom încerca și noi să construim „poduri”, un cuvânt deja folosit astăzi în legătură și cu persoana mea, chiar dacă noi literații o putem face doar în mod simbolic și metaforic. Dar și noi vă asigurăm, că susținem cu toată căldura și cu mijloacele și posibilitățile noastre moto-ul „Mens agitat molem” acestui lăcaș de cultură care este Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, care astăzi mi-a oferit cea mai mare distincție academică, de care sunt mândru și pentru care vă mulțumesc.

Stefan Sienerth,
26.04.2018